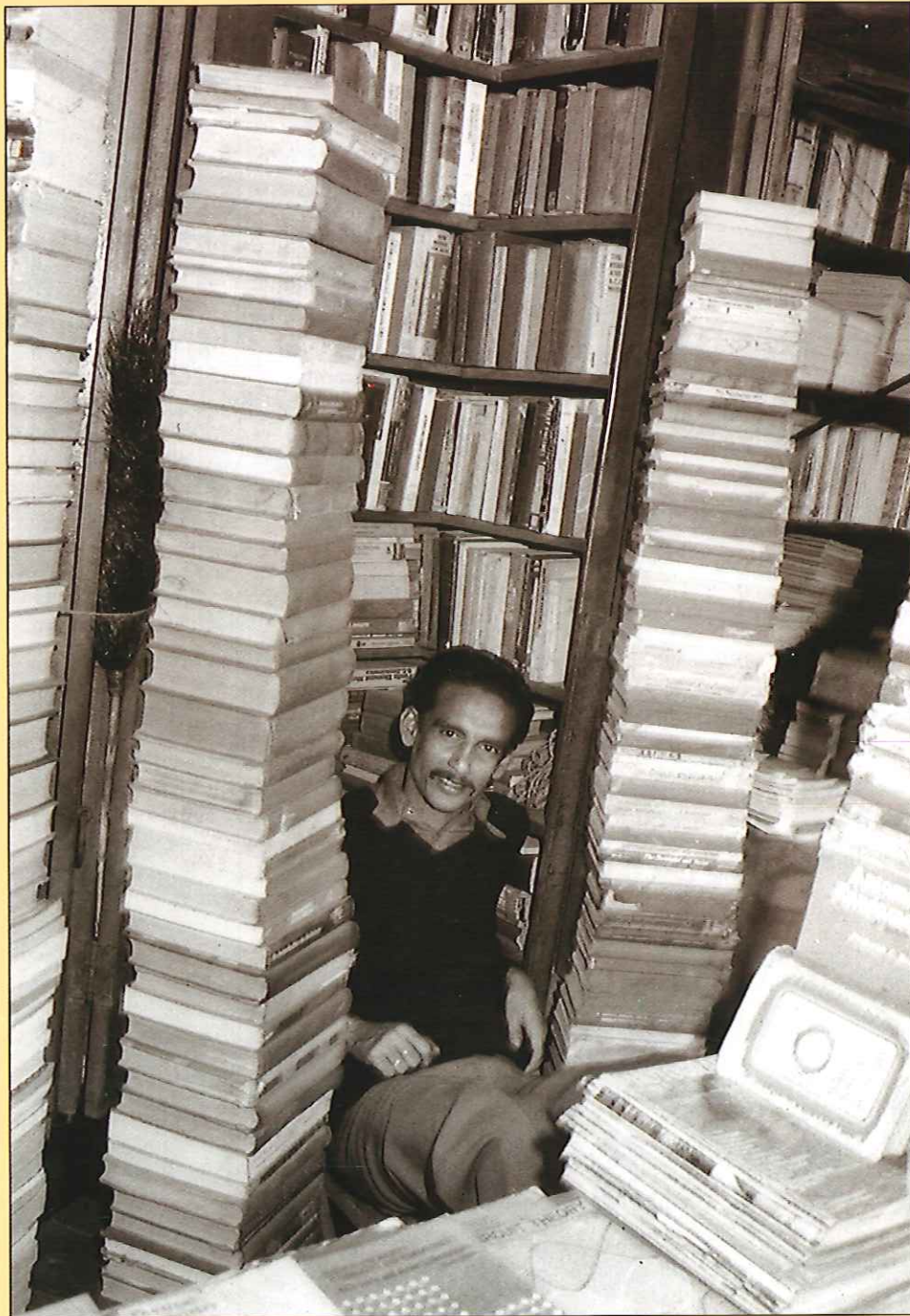

Nr 3 · 1995 · årgång 19 · 35 kr

sydastien

TEMA

Litteratur

□ I slutet av 80-talet började jag läsa hindi. För att vi helt gröna studenter skulle förstå att hindi verkligen inte var det enda språket i Indien så fick vi omgående lära oss att i Indien fanns runt 200 språk, och räknade man alla dialekter så hamnade man på cirka 830. Om vi skulle räkna alla språk och dialekter i hela Sydasiens så skulle vi säkert tala i fyrsiffriga tal.

Lika omfattande är Sydasiens litteraturskatter. Med detta nummer vill vi presentera en del av all den underbara litteratur som Sydasiens har att erbjuda. Vi presenterar några av de klassiska författarna från regionen, men möt även sex moderna

kvinnliga författare i Bengalen, bl a Mahasweta Devi för vilka martyrskapet spelar stor roll. **SIDAN 10**

□ Bland svenska böcker om Indien har få betytt mer än Artur Lundkvists Indiabrand från 1949. Vi som varit där ofta och mycket kan ha svårt att dela hans mening och hans sätt att uttrycka sig. Hur har hans böcker påverkat vår syn på Sydasiens och dess litteratur? Zac O'Yeah har läst om Indiabrand och ger oss sin syn på Lundkvists reseskildring. **SIDAN 14**

□ Urdu och hindi är två språk vars litterära traditioner skiljer sig avsevärt åt. Mirja Juntunen redogör för hur de båda språken vuxit fram, och ger prov på framträdande författarskap. **SIDAN 6**

□ Sri Lankas litteratur skrivs huvudsakligen på tamil, singalesiska och engelska. Anders Sjöbohm som under många år läst och skrivit om Sri Lankas litteratur, inte minst här i SYDASIEN summerar här sin kunskap. **SIDAN 21**

□ Detta smakprov kanske verkar vara en droppe i havet men tänk då på att detta är den första droppen som lätt kan utökas till ett helt hav. Mycket nöje med läsningen av SYDASIEN 3/95!

Åsa Hole

INNEHÅLL I ÖVRIGT:

Indienseminarium i Stockholm	2	Recensioner: Salman Rushdie	23
Plantagetamilerna – ett glömt folk	3	Michael Ondaatje	23
Krig rasar åter i Sri Lanka	5	Flaming Spirit	29
Protestdemonstration mot invasionen	5	Indiska katoliker rasar efter övergrepp	24
Mahadevi Varmas författarskap	8	Ajit Roys krönika	26
Qurratulain Hyder presenterad	9	Krigshetsande buddhistmunk mördad	27
Khushwant Singh i litterärt blåsväder	9	Illvilligt förtal sprids om mattpojken	29
Mahasweta Devi intervjuad i Calcutta	10	Afghanistan hotas av delning	30
Svenska författare reser till Indien	20	Nya problem för Narmadaprojektet	31
		Notiser från Sydasiens	30

Omslagsbilden från en bokhandel i Calcutta tagen av Göran Frankel

SYDASIEN
BOX 1142
221 05 LUND

Besöksadress: Råbygatan 5 B, 223 61 Lund (Eklund)
Telefon och fax: 046-13 35 68
E-mail: m-14645@mailbox.swipnet.se
Ansvarig utgivare: Thomas Bibin
Teknisk redaktör: Lars Eklund
Tryck: I-Tryck Grafiska Huset, Luleå 1995
Register: Progek, Göteborg, 031-24 34 40
ISSN: 0282-0463

Prenumeration: Medlemskap i tidskriftsföreningen SYDASIEN, inkl fyra nummer av tidningen (ett år) kostar för privatpersoner i Sverige 140 kr, övriga Norden 175 kr. Enbart prenumeration (institutioner och bibliotek) kostar 175 kr. Utanför Norden 100 kr portotillägg + ytterligare 40 kr om betalning sker med utländsk check. Vi är tacksamma för stödprenumerationer/medlemskap åt minst 200 kr.
Lösnummerpris: 35 kr
Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN

Redaktion för detta nummer: Åsa Hole, Mirja Juntunen och Zac O'Yeah (Stockholm). För redigeringen: Lars Eklund och Katarina Sandström.
Kommande nummer utkommer i december. Artiklar och debattinlägg välkomnas till adress ovan. Helst på diskett.
Manusstopp: 1 november 1995.

Kontaktperson för lokal redaktionskommitté:
Stockholm: Åsa Hole, Månskensvägen 22, 163 54 Spånga, 08-760 05 30.
Göteborg: Thomas Bibin, Nygatan 15 B, 441 30 Alingsås, 0322-39 778.
Skåne: Göran Djurfeldt, Kullavägen 3, 232 52 Åkarp, 040-46 08 95.
Köpenhamn: Stig Toft-Madsen, Strandgade 92, DK-1401 Köpenhamn K, (00945) 31 54 56 11.

Tidskriftsföreningen SYDASIEN har som mål att sprida information om situationen i södra Asien. Föreningen stödjer de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området. Föreningen är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasiens såväl som i Sverige.

SYDASIEN på Internet

● Nu finns också SYDASIEN ute på nätet. På adress återfinns vår hemsida med information om tidningen, med prenumerations- och annonspriser. Dessutom finns hela förra numret, 2/95, att läsa.

Adress: <http://www.dds.sics.se/DDS/tv/lund/sydas-pres.html>

För kontakt med SYDASIEN använd gärna vår e-mailadress: m-14645@mailbox.swipnet.se

Seminarium om Mahatma Gandhis Indien inför 2000-talet

● Den 23 maj anordnades ett heldagsseminarium om Indien nu och i framtiden. Mer än 200 personer kom till U-forum på SIDA för att få ta del av det mycket attraktiva program som utlovats och arrangerats av Svensk-Indiska föreningen med stöd av Svenska Institutet.

Dagen inleddes med ett kort tal av Indiens ambassadör i Sverige Hans Excellens P S Sahai. Programmet leddes av David Ståhl som på ett utmärkt sätt fann trådar att knyta den ena föreläsarens ämne till den andres. Eminent talare såsom professor Björn Hettne och Gösta Edgren från SIDA hade lockat studenter och forskare från de flesta discipliner vid högskola och universitet men också journalister och ambassad personal så väl som privatpersoner som tagit tjänstledigt för att kunna närvara.

Alla talare hade ett djupt engagemang och stor kunskap att redovisa men de mest uppskattade talarna var den politiska journalisten Prem Shankar Jha från den indiska tidningen The Hindu och P M Kamat, professor i statsvetenskap vid universitetet i Bombay.

Prem Shankar Jah började sitt föredrag med att berätta om sin egen känsla och upplevelse när han som pojke fick veta att Mahatma Gandhi var död. Efter det trollband han sin publik med en känsla för och kunskap om Indien under femtio år som få kan hoppas att kunna efterlikna.

Ett annat uppskattat inlägg var Marc Kats föredrag och bildvisning om sin forskning i Varanasi (Benares). Titeln på hans föredrag var mycket passande för dagen; *Communal Harmony in India*.

Den svenska journalisten Eva Lindgren (DN) talade om kvinnornas Indien. Hon berättade om den värld där två kvinnors skilda livssituationer kan upplevas som att den ena berättar om stenalderen och den andra om jetåldern men faktum är att de båda talar om samma år och att de bor i samma land. Detta faktum är inte unikt för kvinnorna utan speglar hela Indiens situation. Många av föredragen bevisade det.

Åsa E Hole

Plantagetamilerna i Sri Lanka – Det glömda folket

Konflikten mellan den singalesiska befolkningmajoriteten och den tamilska minoriteten har fördjupats alltmer under hela självständighetstiden i Sri Lanka. Frustrerade singaleser och förslagna politiker i Colombo har oavbrutet krävt en principfast hållning och begränsningar mot tamilerna. Resultatet har till slut blivit ett alltmer brutaliserat krig mellan den tamilska tigergerillan i nordöst och regeringstrupperna, ett krig där det går fyra civila offer på varje krigsmans död.

Men det finns ett tamilskt problem som inte har med de s k lankesiska tamilernas kamp i nordost att göra. Det handlar om plantagetamilerna i Sri Lankas centrala högländer.

Importerad arbetskraft

I statistiken och i den politiska retoriken i Colombo kallas dessa människor för "indiska" tamiler. Skälet är att de importerades för hundra år sedan av britterna för att tjänstgöra som billig arbetskraft på de kalla, fuktiga och arbetsintensiva kaffe- och senare teplantagerna som kolonistörerna röjt i bergstrakterna i det inre av ön som då hette Ceylon.

Dessa plantagetamiler kom ur låga, "orena" kaster, ur de fattigaste skikten i södra Indien och de betraktades som fullkomligt politiskt ointressanta när de politiska rörelserna under senare hälften av 1800-talet började ta fart. Så när Sri Lanka avskiljdes från det brittiska Indien för att bli självständigt 1947 så betraktades plantagetamilerna som främlingar. Detta trots att de allra flesta bott i generationer i landet och trots att det fanns andra tamiler i nordöst som varit en integrerad del av riket sen urminnes tider.

Förvandlades till statslösa

Därför höjdes inga protester ens från tamilskt håll eller från den singalesiska vänstern när man 1949 stiftade lagar som i ett slag berövade nära en miljon plantagetamiler såväl deras rösträtt som deras medborgarskap. De blev i ett slag statslösa och rättslösa i det land där de då arbetade i den mest lönsamma exportnäringen. Och de utgjorde ca 10 procent av den totala befolkningen.

Detta tillstånd av exil har fortsatt långt in i våra dagar. 1964 lyckades den dåvarande lankesiska regeringen tvinga en svag indisk premiärminister (Shastri) att gå med på ett avtal som betydde att Indien förband sig att ta emot 2/3 av plantagetami-

Hundratusentals statslösa plantagetamiler från Sri Lanka "repatrierades" till Indien under 1970-talet och en bit in på 80-talet. Det rådde en kaotisk stämning vid utseppningsshamnen i Talaimannar Pier.

Foto: HELGE RUBIN

lerna medan resten skulle få stanna.

Avtalet skrevs utan att någon representant för tamilerna rådfrågades. Det förutsatte dessutom att inga plantagetamiler skulle få medborgerliga rättigheter i Sri Lanka förrän motsvarande antal hade kom-

mit fram ("repatrierats") till Indien – ett land de alltså aldrig sett.

Det tog ytterligare tio år innan trafiken kom igång på allvar och långt in på 80-talet fanns det fortfarande hundratusentals statslösa tamiler som då fötts statslösa eller va-

rit det i uppmot 35 år. Man får gå till Sydafrika för att hitta någon lika kraftfullt diskriminerande hållning från de styrandes sida.

Senare på 80-talet avstannade denna påtvingade folkvandring till Indien eftersom de som då valt att inte låta sig skickas till Indien vägrade ge efter för de allt hårdförare påtryckningarna från regeringssidan.

Statslösheten kvarstod fram tills att beskedet gavs att Indien och Sri Lanka skulle dela på resterande plantagetamiler; hälften till Indien, hälften kvar i Sri Lanka där de tillerkändes medborgerliga rättigheter. Ännu en uppgörelse i detta boskapsavtal som gjorts långt över huvudena på de som berörs.

Systematisk diskriminering

All tillgänglig statistik visar hur denna befolkningsgrupp varit utsatt för systematisk diskriminering under hela självständighetstiden. Plantagetamilerna bor dubbelt så trångt som övriga i landet, de har långt sämre tillgång till sjukvård, och analfabetismen är dubbelt så vanlig jämfört med bland andra befolkningsgrupper i landet. Ser man på statistiken över vilka som fått yrkes- eller universitetsutbildning så finner man bara streck i kolumnerna.

Ödet för alla de hundratusentals som forslats över till Indien är än dystrare. Lediga jobb i det fattiga TamilNadu i södra Indien är mycket få, och de flesta tvingas snabbt göra av med det s k affärslån de fått vid ankomsten – om de inte genast blivit avlurade pengarna av samvetlösa tjänstemän och "entreprenörer".

Söker sig till högländerna

De flesta tar sig till de områden de kan känna sig mest hemma i, vilket är högländerna i västra TamilNadu. Där lever de under extremt påvra förhållanden och livnär sig om möjligt som daglönare på att skörda grönsaker, te eller potatis. Den enstämmiga bilden är att de fått det svårare än vad de hade det i Sri Lanka. Dessutom behandlas de som främlingar, utlänningar – trots sina indiska pass – i ett land där utrymmena är små.

Att ge så många som möjligt av alla dessa människor en högskole- eller yrkesutbildning är ett viktigt mål för att denna folkgrupp ska ges en chans till ett anständigt liv. Därför finns COPEs stipendieprogram till ungdom bland plantagearbetarna i Sri Lanka och bland dem som under de senaste decennierna tvingats över till södra Indien.

Thomas Bibin

COPE bildades 1988 för att stödja utbildning bland teplantagearbetare i Sri Lanka och bland dem som repatrierats till södra Indien. Föreningen har nu genomfört en 3-årig projektperiod och redogör här för dig om resultatet och erfarenheter som Cope och dess samarbetspartners fått.

Utbildning för utstötta -

en omöjlig uppgift?

Hopplöshet kan bekämpas

Misär, analfabetism, statslöshet och brist på mänskliga rättigheter.

Arbetarna på teplantagerna i Sri Lanka hör till en av de sämst lottade grupperna i hela Sydasiens. Detta gäller också de plantagearbetare som efter 100 års trädedom i Sri Lanka nu har blivit tvångsförflyttade till Sydindien.

Allt efter en politisk kohandel, över huvudet på de som drabbades – plantagearbetarna. Det är lätt att se kritiskt på hur man har diskriminerat denna miljonhövdade folkgrupp på grund av dess ursprung.

Men allt är inte nattsvart hopplöshet.

Genom studiestöd till utsatta grupper går det att förändra till det bättre och ge människor hoppet tillbaka. Det går att bryta den onda cirkeln. Det går att ta död på hundratals år av okunnighet och utnyttjande.

Detta vill vi i COPE berätta mer om för

Dej. Därför har vi i höst bjudit in ett antal människor till Sverige som på ett levande och intressant sätt kan åskådliggöra detta i ord och bild.

Huvudtalare är **A T Alphonsus**. Han har flera decenniers erfarenhet av arbete med plantagearbetare i Sri Lanka och bland de som repatrierats till Sydindien.

A T Alphonsus kommer att ge oss sin speciella syn på projekten med studiestöd och vilken effekt de har för dessa utsatta grupper och samhället som helhet. Låt oss säga att A T Alphonsus ger oss de övergripande, stora perspektiven.

Dessutom medverkar **fyra kvinnliga COPE-stipendiater**, Ms **Kalaiselvi** och Ms **Kokila** från Indien och Mrs **Benjamin** och Ms **Peiris** från Sri Lanka. De kan på sitt eget sätt berätta om betydelsen av utbildning. Utbildning för att bryta ett hopplöst mönster. De vet, för de har egen erfarenhet!

Dessa unga kvinnor står för perspektivet som den lilla människan kan ha i ett storpolitiskt spel.

Platser och tider

Lund: Svalorna Spolegatan 5
Tisdag 17 oktober
kl. 19.00 - 21.00

Göteborg: Internationella Folkhögskolan, Kronhusgatan 2 F
Torsdag 19 oktober
kl. 18.30 - 20.30

Stockholm: Utsikten, Råhngsgatan 20
T-bana Rådmanngatan
Måndag 23 oktober
Alt 1 kl. 14.00 - 17.00
Alt 2 kl. 19.00 - 21.00

Kramfors: Sandö u-centrum
Tisdag 31 oktober
kl. 18.00 - 20.00

Medverkan är kostnadsfri och behöver ej anmälas i förväg. Huvuddelen av seminariet sker på engelska.

Medarrangörer är Svalorna Indien Bangladesh-sektionen, Internationella Folkhögskolan Göteborg, DIAKONIA och Sandö u-centrum. Seminarierna genomförs med ekonomiskt stöd från SIDA.

Upplysningar lämnas under kvällstid av Urban Jorméus, 0515 - 71 11 85
Aru Sandanam, 08 - 739 85 99,
Gabriele Winai Ström, 08 - 26 66 67,
Anita Halvarson, 054 - 87 35 13

COPE

Council for promotion of
education among tea estate
workers in Sri Lanka
and repatriates to India

Klockstigen 8
667 31 Forshaga
telefon 054 - 87 35 13

En av tamiltigrarnas sk martyrkirkgårdar i norra Sri Lanka. Sedan tigergerillan förkastat president Kumaranatunges fredsplan återbröts vapenvilan och regeringsarmén inledde en ny omfattande militär operation, den största någonsin i inbördeskriget.

FOTO: ANANDHI SURIYA PRAKASHAN

Fredsinitiativet förbytt i nytt krig

Vapenvilan mellan de lankesiska regeringstrupperna och den tamilska tigergerillan (LTTE) höll inte mer än i tre månader. Den 19 april återupptog LTTE kriget och därmed hade hökarna på bägge sidor än en gång tagit över.

Den 9 juli inledde armén sin största offensiv någonsin i kriget. Över 10.000 soldater stödda av tanks, artilleri och flygbombningar gav sig i kast med att ta kontrollen över västra delen av Jaffna-halvön. Attacken kostade över 200 civila liv inklusive 65 män, kvinnor och barn som fanns bland 2.000 som tagit skydd i en katolsk kyrka som flygbombades under offensiven. Mer än 400 skadade och döende togs in på sjukhuset i Jaffna som är underbemannat och i avsaknad av läkemedel och sjuk-

vårdsutrustning. Snabba fötter över blodiga golv kunde bara ta hand om de allra mest skadade.

Efter fem dagars reträtt gick tigergerillan till motattack, återtog en del av den förlorade marken, sköt ner ett bombplan, sänkte ett av marinens största transportfartyg och sprängde en viktig bro. Inga uppgifter finns om exakt antal döda soldater på båda sidor, men tigrarna hävdar 100 döda regeringssoldater och 45 tigrar.

Internationella Röda Korset klagar över att ingendera sidan kan garantera personalens säkerhet i nordöst. Och i söder rapporterar medborgarrättsgrupper om återuppsända dödspatruller som låter halshuggna lik flyta iland på stränder utefter kusten söder om Colombo eller i sjöar.

Och i väst fortsätter den lankesiska regeringens framgångsrika försök att få regeringarna att jaga misstänkta tigrar och skicka tillbaka flyktingar.

I början av augusti presenterade president Kumaranatunge en fredsplan utan medverkan av tigrarna. Enligt planen skulle 14 regioner få en närmast federal status med makt över jordfördelning, polis, ekonomi och med en egen vald och från Colombo oavsättlig äregering. Tigrarna förkastade planen och hänvisar till den fredsplan de själva lagt fram i år som bl a innefattar en internationellt övervakad fredsprocess där bl a Norge föreslogs delta.

Thomas Bibin

Demonstration i Stockholm mot invasionen av Jaffna

Den 14 juli genomförde en svensk-tamilska aktionsgrupp en demonstration i Stockholm. Tamilerna samlades utanför den Sri Lankesiska ambassaden i Stockholm. Meningen med demonstrationen var att skapa en stark opinion mot denna invasion och att få den svenska regeringen att erbjuda sig att medla i konflikten samt att utöva påtryckning på den Sri Lankesiska regeringen att ta emot medlingshjälp inte minst genom att gå med på att återuppta förhandlingar.

Många kom som hela familjer och hade med sig sina barn speciellt för att proteste-

ra mot att barn dödade i Yalppanam (Jaffna). Aktionsgruppen blev mycket besviken på reaktionen ifrån ambassaden. Man valde nämligen att inte föra en dialog med gruppen utan hissade istället lejonflaggan framför dem. En svensk polis ombads då att överlämna en kopia på det pressmeddelande som gruppen skrivit.

I pressmeddelandet påpekar man bland annat att Sri Lanka inte respekterat de mänskliga rättigheter som gäller.

Ett exempel är att man inte tagit någon hänsyn till att civila tagit sin tillflykt till tempel, kyrkor och skolor. I stället har man

utan någon nåd bombat dessa platser.

Demonstrationståget fortsatte genom staden bärandes plakat och på tre språk högljutt ropades uppmaningar ämnade för den lankesiska regeringen. Tåget eskorterades av tio poliser.

Det hela genomfördes fridfullt och den färgglada processionen, med de tamilska damerna i fest-saris, fotograferades av många turister och avslutades vid Sergels Torg i centrala Stockholm.

Peter Schalk

översatt och bearbetat: Åsa Hole

FOTO: GÖRAN FRANKEL

Urdupoeter och hindiförfattare gör indiska litteraturen rik

Urduspråket brukar förknippas med det muslimska Pakistan och hindi med det hinduiska Indien. Påståendet stämmer så till vida att urdu är Pakistans officiella språk – fastän det inte är modersmål för mer än sex procent av befolkningen. Betydligt fler urdutalande finns i Indien och många av dem hör inte till den muslimska gruppen. Hindi däremot talas enbart i Indien och till största delen av hinduer.

Urdu som skriftspråk började växa fram på 1100-talet e Kr under den muslimska erövringen av norra Indien. Språket utvecklade sig i områden runt Delhi, i Punjab samt på det nordindiska slättlandet. Av muslimer medförda iranska och turkiska språk mötte där västliga nyindiska språk.

Det tvistas fortfarande bland forskare om vilket språk som ligger till grund för urdu men förmodligen rör det sig om det sk standardspråket *khari boli*, se nedan.

Persiskt arv

Muslimska invandrare blandade *khari boli* med sina egna arabiska, persiska och turkiska uttryck. Språket användes huvudsakligen vid militära läger (*ordu*) efter vilket språket senare uppkallades. Man använde sig av arabiska skrifttecken för att teckna ner detta nya språk. Senare användes den persiska varianten av det arabiska alfabetet, den eleganta *nastaliq*-skriften (en "hängande" stil utvecklad på 1400-talet) för urdu.

De första muslimska erövrarna av nordvästra Indien var av turko-mongoliskt och afghanskt ursprung, men det gemensamma kultur- och administrationsspråket var persiska. Även under britternas kolonialstyre försvarade persiskan ända fram till 1835 sin roll som ett viktigt språk inom högre utbildning bland indiska muslimer.

Många urdupoeter och romanförfattare kom från persiska, afghanska och arabiska familjer som hade emigrerat till Indien för att ta tjänst hos militären vid de muslimska hoven. Deras ättlingar var oftast väl bevandrade i persiska och arabiska och de höll därmed den klassiska persiska poesitraditionen levande, och överförde den till sina litterära alster på urdu.

Därför har urdulitteraturen under hela sin utveckling blivit tätt förknippad med sitt persiska arv både till form och innehåll. Detta gäller speciellt den förfinade symbolismen och de metriska reglerna för poesin.

Utvecklades vid hoven

Precis som i Iran utvecklades den muslimska diktningen i Indien vid hoven hos kungar och prinsar: Poeterna imiterade de litterära genrer som var brukliga i Iran. De sjöng om framstående personligheter (*qasida*), de komponerade romantiska berättelser i rytmiska kupletter (*matnawi*) eller så producerade de fyrradningar med lyriskt eller filosofiskt innehåll (*rubai*). De skrev

också melodiska *ghazaler* mest för nöjes skull. Efter 1857 tog dessa poeter över den engelska poesins modell och senare har de framgångsrikt utvecklat den fria versen.

Lokala dialekter

Då Mahmud av Ghaznis trupper invaderat norra Indien hade de medelindiska talade språken – prakritspråken – redan förlorat sin ställning som kommunikationsmedel. De hade ersatts av lokala dialekter vilka i sin tur sedan blev grunden till de nya indiska språken.

I nordvästra Indien var dialekten *sirhindi* utbredd och söder och sydost om Delhi dominerade *brajhasha* och *avadhi*. En förenklad form av dessa språk kallades för *khari boli* ("standard språket").

Muslimerna som inte visste någonting eller väldigt lite om de olika inhemska språkegenheterna kallade dialekterna rätt och slätt för *hindawi* – indiska. Kontakter med perser, araber, afghaner och andra folk i västra och centrala Asien samt med den lokala indiska befolkningen påverkade språkbruket i stor omfattning och utvecklingen av språket i norra Indien.

Det nya språket spreds tack vare vandra musliska sufier och hinduiska *bhakti*-mystiker. Den förste poeten som sägs ha yttrat sig på hindawi var Salman (1059-1121).

Under denna tidiga period tog litteraturen intryck inte bara av den klassiska per-

siska poesitraditionen utan också av traditionen av sanskritpoesi. De två traditionerna är mycket olika men det blev urdu-språkets uppgift att överbrygga gapet mellan dem och utveckla en ny och speciell syntes som återspeglar den komplicerade situationen med en indo-muslimsk kultur. Den utvecklades under 1200-talet och utgör fortfarande en oskiljbar del av den indiska civilisationen.

Standardisering av hindi

År 1800 grundades Fort William College i Calcutta för att utbilda det brittiska Ost-indiska kompaniets personal. Det Ost-indiska kompaniet som etablerats i östra delen av Indien hade använt hindawi – eller *hindustani* som det också kallades – i juridiska och kommersiella sammanhang.

Men i och med etablerandet av detta College ville man bedriva undervisning på de olika lokala och regionala dialekterna i stället för det av persiska påverkade hindustani. Man fann det också naturligt att använda den traditionella devanagari-skriften.

Lärda präster inbjöds till skolan för att organisera arbetet och eftersom khari boli talades och förstods i hela norra Indien fick denna dialekt utgöra grunden för det nya administrationsspråket, istället för braj eller avadhi.

Vad som nu skedde var att khari boli utökades med ord av sanskritursprung. Språket kom inom kort att kallas för *hindi*. I början bestod litteraturen av översättningar från sanskrit och brajhasha och det skulle dröja en tid innan någonting riktigt författades på detta språk. Det nya testamentet översattes emellertid till hindi 1811 och det fanns av missionärer skötta tryckerier i Allahabad, Agra och Ludhiana i början av 1800-talet.

Bakslag

The School Book Society of Calcutta som grundades 1817 publicerade ett antal böcker på hindi vilka var avsedda att användas vid ett college i Agra där man hade planerat att undervisa hindi vid sidan av sanskrit, persiska och arabiska.

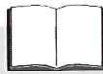
Projektet stupade dock på grund av brist på material. Svårigheterna fortsatte 1835 då regeringen beslutade att använda engelska som undervisningsspråk i utbildningssystemet, och man upphörde att ge bidrag till böcker på indiska språk. År 1837 beslutade administrationen i Agra att övergå från persiska till urdu, vilket inte heller gagnade hindi. Slutligen gjorde användandet av engelska inom affärsvärlden och rättsväsendet att det blev svårare att klara sig med hindi.

Tidningar och tidskrifter

Den första hindispråkiga tidningen publicerades i Calcutta 1826 men det dröjde ända till 1870-talet innan fler tidningar och tidskrifter trycktes i det hindispråkiga om-

rådet. En av de mest framgångsrika av de nya tidskrifterna var den som gavs ut av pjäsförfattaren och poeten **Bharatendu Harishchandra** (1850-1885). *Kavivaccansudha*, som tidskriften hette, kom ut mellan

TEMA Litteratur

åren 1868 och 1885 och innehöll poesi, dramatik, översättningar samt sociala och politiska essäer.

De hindispråkiga tidskrifternas upplaga förblev dock begränsad på grund av urdu-språkets och engelskans dominans. I slutet av 1800-talet var det fortfarande översättningar från sanskrit, engelska och urdu som var förhärskande.

En fantasifull roman

Ett arbete som inte brukar uppmärksammas av litteraturhandböcker men som hade ett enormt inflytande var romanen *Candrakanta* författad av **Devki Nandan Khatri** från Benares år 1892. Fram tills 1936 hade den tryckts om tjugo gånger.

Tusentals människor sågs ha lärt sig devanagari-skriften bara för att kunna läsa boken. Devki Nandan Khatri skrev sin roman inte på det formella sanskritiserade hindispråket utan på ett enkelt språk som förstods av människor runt om i norra Indien. Berättelsen handlar om kärlek mellan prinsen **Birendrasingh** och prinsessan **Candrakanta**, om diverse äventyr och om giftermål. Han beskriver berg, floder, bergspass, hemska djungler och vackra hänförande dalar.

I denna fantasifulla roman finns inte mycket som tyder på påverkan av västliga kontakter, och dess enorma succé påminner oss om att den västerländska litteratursmaken inte hade assimilerats på ett nämnvärt sätt i det hindispråkiga området fram tills 1890. Det var denna typ av litteratur som väckte folkets begär efter hindispråkig litteratur och sålunda lade grunden för **Premchands** författarskap.

Hindiromanen

Premchand (1880-1936) började sin yrkeskarriär som lärare. Sina första arbeten, noveller och romaner, skrev han på urdu men efter att ha bekantat sig med **Gandhis** befrielseörelse 1910 övergick han till hindi.

Det var Premchand som lyfte den urdu- och hindispråkiga prosalitteraturen till samma nivå som den bengali- och tamilspråkiga litteraturen åtnjöt vid denna tid. Hans totala produktion omfattade hundratal noveller, ett tiotal romaner och pjäser samt ett antal essäer.

Det mest kända arbetet av Premchand är romanen *Godan* ("Kogåvan"), skriven år 1936, och Premchands sista fullbordade verk. Boken skildrar ett traditionellt nord-indiskt bysamhälle med sina hierarkiska strukturer, fattiga bönder och högreståndspersoner som bara tänkte på sitt eget bästa.

Nya vindar blåser i städerna där Gandhis och Kongresspartiets idéer får ett entusiastiskt mottagande och de nya tankegångarna fascinerar människor. Mellan dessa två världar lever en godsherre som tack vare sitt miljonärv kan leka frispråkig liberal men som när det blir allvar står fast vid sina till feodalherren tillhörande rättigheter.

Delningen av Indien 1947 påverkade litteraturen mycket. En av dem som behandlar delningens problematik är romanförfattaren **Yashpal** (1903-) med sitt verk *Jhutha-sac* ("Falsk sanning"). Romanen intar en särställning inte bara på grund av sin längd utan även på grund av att den första delen handlar om föräktenskapliga förhållanden bland de sk progressiva universitetsstudenter i Lahore och kastar ljus på hinduisk-muslimska relationer.

Urdunovellen

Det bästa av den urdu-språkiga novellen representeras av en trojka: **Manto-Bedi-Chander**.

Sadat Hasan Manto (1912-1955) skrev hånfullt om medelklassens moralitet och konventioner. Han var fascinerad av det urbana livet med dess vansläktade och kriminella personer och prostituerade.

Rajinder Singh Bedi (1915-1984) däremot var mera intresserad av det ordinarie livet. Han skildrade sina karaktärer sympatiskt och ömt. Hans kvinnoporträtt hör till de mest realistiska och ärliga i urdulitteraturen utan att för den skull idealisera kvinnan.

En av den progressiva skolans ledande författare var **Krishan Chander** (1914-1977) som tog till sin uppgift att visa upp den kapitalistiska och härskande klassen i all sin brutalitet och bestialitet. Kanske ingen annan urduförfattare har fått en så stor läsekrets i både Pakistan och Indien.

Hans romaner och noveller spänner över romantiska, sociala, psykologiska teman till att handla om politik och nationella och internationella problem. De senare åren av sitt liv ägnade han sig åt författandet av mindre litterära verk: Det blev ett antal deckare och annan underhållningslitteratur.

Undantaget bekräftar regeln

Idag skrivs litteratur på urdu både i Pakistan och Indien, på hindi bara i norra Indien. Urdulitteraturen har utmärkt sig framför allt i poesi och noveller medan hindiförfattare gjort sig kända genom romanerna. Men undantaget bekräftar regeln och de författare som presenteras på de nästkommande sidorna representerar den för sin respektive litteratur otypiska genren. Utan dessa två kvinnor, hindipoeten **Mahadevi Varma** och urduförfattaren **Qurratulain Hyder** hade den indiska litteraturaren varit betydligt tommare.

Mirja Juntunen

Kvinnan med lerlampan – Mahadevi Varma: En klassiker för indiska feminister

En av de fyra ledande poeterna inom *Chayavad*-rörelsen var Mahadevi Varma som jämte poesi utmärkte sig inom områden som översättning, tecknande och litteraturteori. Hon gjorde stora insatser för att lyfta fram den indiska kvinnan i rampluset, och hennes essäsamling om kvinnan har blivit en klassiker för indiska feminister.

Om henne skapades en mystisk bild och hon blev symbol för en rad ideal: Kvinnans självständighet, den indiska kulturella stoltheten och hindi som det nationella språket. Hon har ofta kallats för den moderna Mira efter ett medeltida poet-helgon Mirabai.

Nya romantikerna

I och med att den bengaliskpråkige författaren Rabindranath Tagore fick nobelpriset 1913 tog den indiska litteraturen ny fart och inriktning. För första gången hade nu denna litteratur från Indien blivit känd i hela världen och betraktades som jämlik med västerländsk litteratur.

Att Tagore mottogs med förtjusning gjorde att hindipoeter nu kunde skapa en ny typ av poesi oavhängig av traditionella regler. Poeten Jayshankar Prasad (1889-1937) som dittills hade skrivit på brajhbhasa-dialekten började nu skriva om kärlekens kval på hindi: En älskad – ”jaget” – väntar på sin älskare som sedan kommer förklädd, förblir oidentifierad och ger sig plötsligt till känna men endast till ”jaget”. En översvallande beskrivning av mötet följer och det hela avslutas med separationens tårar. Dessa var ingredienser hämtade från Tagores *Gitanjali*.

För denna typ av poesi visade termen *chayavad* (”avbild, reflektion, skugga”) vara mer än passande. Till den nya romantiska rörelsen – Chayavad-rörelsen – drogs också den bengalifödde poeten Nirala (1896-1961) med sina subtila naturskildringar på fri vers. En tredje viktig chayavadpoet var Sumitranandan Pant (1900-1977) född i Almora i Uttar Pradesh där han också hade mött Tagore och blivit mycket påverkad av dennes litteratur.

Modern Mira

Den som gjorde Chayavadrörelsen riktigt känd blev den kvinliga poeten Mahadevi Varma, född 1907 i Uttar Pradesh i en väl-etablerad familj. Hon utexaminerades från universitet i Allahabad med sanskrit som huvudämne. Redan i tonåren hade hon blivit bortgift till en zamindar men nu när universitetsstudierna var avslutade ville hon

leva sitt eget liv och bröt upp från sin make.

Hon kunde inte tänka sig ett trist äktenkapligt liv, som enligt henne, skulle kväva kreativiteten och förhindra att uppnå riktig lycka. Hon hade bestämt sig för att leva ensam. Bl a på grund av detta liknades hon ofta med den medeltida poeten Mirabai.

I stället ville hon ägna sig åt poesi. Chayavadrörelsen hade stått högt i kurs bland universitetsstudier på 20-talet och även Mahadevi Varma hade deltagit i uppläsningar av Pans poesi och hon var väl förtrogen med Prasads och Niralas verk. Men hon själv började inte uppvisa romantiska drag i sin poesi förrän 1930 då poesisamlingen *Nihar* (”Dimma”) utkom. Två år senare följdes den av *Rashmi* (”Ljusstråle”) och 1934 publicerades *Niraja* (”Lotus”) – en bok som etablerade henne som den fjärde medlemmen av de nya romantiska rörelsen.

När ytterligare en diktsamling, *Sandhya-git* (”Skymningssång”) såg dagens ljus 1936 blev hon föremål för häftig kritik från den nyligen uppståndna progressiva rörelsen. Det allindiska progressiva författarförbundet hade grundats 1936 och efter mindre än ett år deklarerades att chayavadpoesin var en produkt av kapitalistisk mentalitet och den marxistiska litteraturkritiken tog ordentlig fart.

Mahadevi Varma blev det givna offret eftersom det bara var hon som nu var kvar av Chayavadpoeterna: Prasad var inte längre i livet, Pant hade vänt sig mot

Chayavadpoeterna och Niralas poesi började alltmer handla om social kritik och satir.

När sedan hennes antologi *Yama* (”Natt”) som samlade de nämnda fyra diktsamlingarna publicerades 1938 kallades det för en drömvärld som fullständigt ignorerar det obehagliga i den riktiga världen och vars enda svar till världsproblemen är stängda ögon och förhålligande av en evig inre skönhet. Detta var kritik som naturligtvis inte helt var oberättigad sedd ur de progressiva författarnas synvinkel.

Självutbrinnande lampan

Det har skrivits mycket om Mahadevi Varma och fortfarande finns det olika uppfattningar om vad hennes poesi egentligen handlar om. Temat är kärlek – ett tema som har varit bärande för lyrisk poesi sedan forntiden i Indien. Den världsliga kärlekens subjekt och objekt av kött och blod hade sysselsatt medeltidens hovpoeter och den sekulära poesin efter Chayavadrörelsen kom att handla om

detta. Men Mahadevis dikter anses knappt att ha kärlek av kött och blod såsom ämne utan faller snarare inom ramen för den universella själen. Hennes poesi handlar om kärlekens upphöjning genom användning av natursymboler, religiösa motiv, mytologiska metaforer och metafysiska uttryck.

Det låg i chayavadpoesins natur att kärleksobjektet skulle idealiseras men för den sakens skull var inte Mahadevis poesi naiv som folksånger ofta är, inte heller var den utsmyckad som *sanskrit muktaka*-verser. Poesin handlar om ofullbordad kärlek där mörkret betyder förstämning och ljuset kärlek som t ex i: *Mig kände han aldrig, min vän, /han kände mina tårar. /Jag såg honom aldrig, /ljag kände endast igen hans fotsteg. // mitt hjärta, minnet av honom /håller på att falla i glömska, /och i min kärleks tysta tempel, /läven hans kropp håller på att förvandlas till en skugga.*

Mörkret symboliseras ofta av skugga, regn, natt, flod, hav och ljuset av en flamma, blix, måne, lotus. Sömn är förstämning och drömmen kärlek.

Dessa metaforer når höjdpunkten i diktsamlingen *Dipshikha* (”Lerlampans låga”). På omslagsbilden till sin diktsamling illustrerar hon (hon var även tecknare) det centrala temat i sina dikter. Det är en bild av en kvinna klädd i sari och bärande en mängd smycken med håret utslaget och rufsigt på det traditionella sätt som talar om att man är ifrån sin älskare.

Hon spejar mot horisonten och ögon-

Qurratulain Hyder: Resenär genom historien

locken är tunga efter en sömlös natt. I sin högra hand håller hon en liten lampa. Detta kvinnan-med-lampa tema upprepas gång på gång genom hela boken.

Redan i diktsamlingarna *Nihar* och *Niraja* finner vi en kvinna som riktar sig till en lampa som om det var ett alter ego. I *Dipshikha* blir lampan en symbol för kvinnan själv. Hon säger *Min kropp har smält bort och mitt hjärta har bränt ut sig*.

Det är det självutbrinnande tonläget som dominerar hennes poesi. Hon betraktas av många som den absoluta lyrikern på modern hindi och det är synd att det är så svårt att uppfatta dikternas kvaliteter i översättning.

Debattör och uppfostrare

I hennes poetiska värld som består av väntan på den älskade på ett underordnande sätt kan det vara svårt att finna den kvinna som i högsta grad är sin egen, en kvinna som gick ifrån sin man och som är rebell, uppfostrare, kulturkritiker, feministledare.

Dipshikha 1939 var den sista poesi-samlingen hon skrev. Därefter ägnade hon sig åt att debattera i tidskrifter och skriva prosa som för det mesta handlade om den indiska kvinnans ställning i hemmet och samhället med uppmaningar till självständighet. Hon skrev artiklar om konst och litteratur och var fram till pensioneringen rektor för *Prayag Mahila Vidyapith* – en skola som grundades med avsikt att bereda unga kvinnor en kulturell och litterär utbildning på hindi. Mahadevi Varma dog 1987.

Mirja Juntunen

Qurratulain Hyder föddes 1927 i Uttar Pradesh – hennes far var urduförfattaren Syed Sajjad Hyder Yaldirim och modern novelisten Nazir Sajjad Hyder. Hon studerade engelsk litteratur i Lucknow och i London. Efter delningen av Indien flyttade hon till Pakistan där hon levde ett antal år för att sedan återvända till Indien.

Det förflutna som passion

Redan i tonåren publicerade Hyder sin första roman *Mere bhi samakhane* ("Även mina tempel") en bok som anses höra till *stream of consciousness*-genren. Den räknas som en av de tio bästa urduromanerna i Indien.

Sedan följde ett antal korta berättelser, noveller och romaner. Historia, arkeologi, legender, ja allt som har med det förflutna att göra har alltid fascinerat henne. Nästan passionerat intresserad av historia har hon släktforskat och anser sig härstamma från sufi-missionärer som kom till Indien från Bokhara i Centralasien på 1100-talet.

De flesta av hennes verk har som tema delningen av Indien och de traumatiska händelser som denna delning orsakade för många på båda sidor av gränsen.

Eldfloden

Också romanen *Ag ka darya* ("Eldfloden") från 1959 börjar med delningen men övergår sedan till att handla om 300-talet f Kr, 1400-talet och 1700-1800-talena e Kr. Bokens karaktärer, både män och

kvinnor, genomlever många historiska öden och återkommande katastrofala omvälvningar.

Händelserna avlöser varandra så att det slutligen blir en enda tidlös odysse och romanens protagonist Gautam Nilamber blir en symbol för tiden. Boken blev en bästsäljare i både Indien och

Pakistan genom otaliga piratkopior vilket gjorde författarinnan berömd men gav föga pengar.

Romanen har översatts till alla officiella indiska språk och även till engelska. Hon har ofta på grund av denna roman jämförts med Gabriel García Marquez, en författare som Qurratulain Hyder säger sig inte ha läst.

Litteraturkritik underkänd

Qurratulain Hyder var en av de författare som ingick i den delegation som besökte Sverige 1987 i samband med den indiska kulturfestivalen. Hon föreläste då bl a vid Stockholms universitet och hennes föredrag fastnade i många minne på grund av det eldiga språket:

Hon sparade inte på ord vad gällde den indiska litteraturens tillstånd och speciellt den bristande litteraturkritiken. Enligt henne är de indiska litteraturkritikerna inte i stånd att analysera texter utan de ägnar sig åt återge kliché-artade uttalanden. Qurratulain Hyder fick Sahitya Akademiens litteraturpris 1967 för en antologi noveller.

Mirja Juntunen

Khushwant Singh i blåsväder för kritik mot Tagore

I slutet av juni anordnades en workshop med 35 författare i Shillong, Meghalaya. Bland deltagarna fanns den kände journalisten och skribenten Khushwant Singh, som bland annat fick tillfälle att yttra följande om Rabindranath Tagores verk: "Jag vet inte varför bengalerna avgudar honom eftersom hans litterära arbeten är alltför ordinära för att förtjäna alla dessa hedersbetygelser" (The Telegraph 28 juni).

Enligt Singh har Tagore aldrig varit någon stor roman- eller novellförfattare. Och storheten i Tagores sånger och poesi säger sig Singh inte ha upptäckt förrän han nyligen tog del av britten William Radices översättningar. Tagores försök att själv översätta sina verk förkastade han som skrottretande. Som ideal framhöll Singh i stället två andra bengaler:

Amitava Ghosh samt den mycket läsvärde men för sin extremt probrittiska attityd så kontroversielle Nirad C Chaudhuri.

Trots att Singh påpekade att han i Calcutta endast skulle kunnat framföra dessa åsikter med fara för sitt liv hade han nog inte räknat med att reaktionerna skulle bli så kraftiga. Följande morgon återfanns nämligen Singhs porträtt på första sidan av Shillong Times under en rubrik som basunerade ut att han smädat Rabindranath Tagore.

Och nästa dag möttes Khushwant Singh av samma nyhet i alla Calcuttas dagstidningar. Professionella Tagorekännare såväl som stora delar av den Tagore-fila allmänheten blev chockade och djupt sårade. Att Singh t o m anklagades för blasfemi är inte förvånansvärt

då Tagore i Bengalen är så mycket mer än en författare. För många är han helt enkelt en personifikation av den bengaliska kulturen och att därför se honom kritiseras, av någon som inte ens kan bengaliska, är förstas smärtsamt.

Då Singh senare skulle ta sig till Delhi från Calcuttas flygplats samlades ett stort antal lärare och studenter för att demonstrera mot hans yttranden. Beväpnade poliser kunde dock eskortera honom till flygplanet.

I en efterkommentar till dramat (The Telegraph 10 juli) frågar sig Singh hur denna kulturella mobb skiljer sig från dem som i Bangladesh törstar efter Taslima Nasrins blod.

Jan Johansson

De kvinnliga kulturarbetarna i den bengaliska dansgruppen Shantiniketan Ashamik Sangha är inga martyrer. Deras författande kollegor uppehåller sig dock gärna vid den lidande kvinnan. I en rad noveller och dramer skrivna av bengaliska kvinnor är det den kvinnliga martyren som tjänar som inspiration i kampen mot förtrycket.

Foto: LARS EKLUND

Martyren som inspiration

Därför lider hjältinnorna i den bengaliska kvinnolitteraturen

Hur ser nutida bengaliska författarinnor på kvinnans situation? Varför skriver de om kvinnor? Vad vill de säga med sina noveller och dramer? Här berättar Åsa Hole om hur sex bengaliska författarinnor ser på kvinnan i sina litterära verk.

Man har sagt att Indiens kvinnor kan indelas i fyra grupper som antingen; fattiga, lägre medelklass, övre medelklass eller rika. De två första grupperna har lite eller ingen utbildning. Den kvantitativa fördelningen kan vi föreställa oss som en

triangel med de rika i toppen och de fattiga på triangelns bas. Men skillnaden mellan kvinnorna är inte bara ekonomisk. Pengar är blott en del i samhällets värderingar som också baserar sig på kast och klass, stad och landsbygd. Indiens kvinnor lever sam-

tidigt men parallellt i olika tidsåldrar. 1900-talets bengaliska författarinnor tar ofta sina hjältinnor ur triangelns bas. De skapar litterära verk som får oss att inse att utbildning och fattig inte betyder hjälplös och dum.

Bara ord är långtifrån tillräckligt för Mahasweta Devi

– De skickar kodynga från Holland till Indien. Och nyss hörde jag att ett amerikanskt företag ska flytta sin produktion av nylonväskor till Indien, den är alltför skadlig för deras miljö. – That's how the world is going today.

Mahasweta Devi är journalist, aktivist och författare till bland annat novellsamlingen Imaginary Maps. Antropologen Beppe Karlsson har träffat henne i hennes hem i Calcutta.

Mahasweta Devi suckar lite uppgivet och serverar mig och min vän Bholanath, svart osokratat te vid skrivbor-

det i lägenheten i Ballygunj Guest House i centrala Calcutta. Sedan samlar hon sig, tittar mig bestämt i ögonen och frågar vad hon kan göra för mig.

Något överrumplad söker jag en lämplig ingång. I telefon hade vi avtalat om ett samtal om situationen för Indiens stamfolk eller ursprungsfolk, adivasis och om den nyligen utkomna boken *Imaginary Maps*, några av Devis noveller översatta till engelska, kommenterade av Gayatri Chakravorty Spivak (Routledge 1995).

Mahasweta Devi är en kulturpersonlighet. Hon lever och arbetar i Västbengalen i östra Indien. Hon är författare, skriver på bengali, är främst känd för sina berättelser

om stamfolken. Förtrycket, livegenskapen och upproret är centralt i hennes verk. Naxalit-upproret i slutet på 1960-talet är utgångspunkten för flera av hennes noveller. Jordlösa lantarbetare, merparten santaler – ett av Indiens största stamfolk – reste sig i väpnat uppror mot storjordägarna och tog kontroll över Naxalbari, ett område i norra Västbengalen. Upproret spred sig till studenter och intellektuella i Calcutta och senare till andra delar av Indien. Devi var inte direkt involverad, men säger att hon som alla engagerade författare tvingades ta ställning till naxaliternas kamp.

Intresset för Devis författarskap i väst hänger ihop med Spivaks översättning

Mahasweta Devi (se intervjun nedan) är född i Dhaka. Hennes första bok; *Jhansir Rani, Ranin från Jhansi*, (1956) var en biografi som skildrade hur ranin höll ut mot britterna i Sepoy-upproret 1857. Hon reste i området och gjorde mycket forskning innan den skrevs. Hennes arbeten på sena sjuttio-talet var mest inriktat på Naxalbari-regionen i norra Bengalen och det uppror som rådde. En av hennes allra mest kända verk heter *Standayini, Amman*, som kom ut på engelska 1987 (översättning av Gayatri Spivak).

TEMA LITTERATUR

Novellen handlar om en fattig brahminkvinna, Jashoda, som man dra nytta av på alla nivåer. Hennes man och hennes söner tillhör de värsta men även de andra kvinnorna i byn vet att utnyttja henne. Som amma till trettio barn från de rika familjerna försörjer hon sin egen familj sedan hennes man förlorat benen i en trafikolycka. För att kunna hålla mjölkbeståndet uppe måste hon själv föda många barn. Hennes familj ser henne inte för mera än en ko som mjölkas. När amman blir äldre får hon värk i sina bröst och hon är inte längre vacker och attraktiv. Värken blir sämre och det utvecklar sig i sår på bröstet vilket visar sig vara cancer. Alla hennes bekantskaper tycks ha lämnat henne och hon blir ensam kvar med sin värk för att begrunda meningen med det liv hon levte. Ensam dör hon på ett sjukhus och kremeras utan någon utom de lågkastiga kremerarnas närvaro.

Sulekha Sanyal är född i Korkandi, en by som numera tillhör Bangladesh. Sanyal dog 1962, endast 34 år gammal. Fastän hon levde ett kort liv gav hon mycket till eftervärlden. Några av hennes mest kända verk är *Nabankur, Det groende fröt*, (1956), *Sindure Megh, De röda molnen*, som är en samling korta noveller skrivna mellan 1957 och 1961 samt *Dewal Pama* (på engelska *Wallflower*) publicerad postumt

Författaren Mahasweta Devi har slutat tro på bara ord och är lika engagerad i olika stödprojekt som i sitt skrivande.

FOTO: MARIA SÖDERBERG

och introducerande essäer. Spivak, ursprungligen från Calcutta, bor och verkar sedan länge i USA, nu som professor vid Columbia University i New York. Hon är en internationellt uppmärksam och kontroversiell intellektuell.

Hennes förehavanden märks. Jag frågar

1964. I boken *Nabankur* skildrar hon historien om Chobi, en flicka som inte vill passa in i de ramar som hennes släkt vill att hon ska. Chobi är bångstyrig och får både slag och hårda ord för vad hon tänker och tycker. Chobi kan inte förstå varför hon ideligen blir sedd som den sämre hälften av syskonparet. Hennes mormor är förfärad över hur hon betar sig. Man försöker rädda situationen genom att säga att hon bara är ett barn. Mormodern menar att barn må man säga att hon är, men hon är ett flickebarn. Hennes bror försöker få henne att förstå hur ont det gör honom att bevittna hur hon får stryk för det allra minsta. Chobi, i sin tur, menar att om man inte behandlar henne illa så behöver hon ju inte uppföra sig dåligt. När hon blir äldre beslutar hon att inte gifta sig med den man hennes far utsett. Hon vill satsa på sig själv och sin utbildning innan hon eventuellt bestämmer sig för att gifta sig. Hon ifrågasätter sin mor eftersom modern inte tycks kunna se någon annan lycka för sin dotters liv än en bra make. Till slut flyttar hon till släktingar som bor i Calcutta. Där ska hon få sin utbildning. Hon slits mellan sin egen känslor och familjens förväntningar. Man känner hennes hjärtslitande olust och sorg över att inte passa in, att inte kunna vara till lags.

Vanvördig berättelse

Nabaneeta Dev Sen föddes 1938 i Calcutta. Hennes största succé hittills har varit hennes vanvördiga berättelse om en ensam kvinnas pilgrimsfärd till Kumbhamela, *Koruna Tomar Kon Path Diye, Din nåds stig*, (1978). Hennes senaste novell, *Shit Sahasit Hemontalok, Det modiga vinterfolkets höstliga boning*, (1990), handlar om problemet att bli gammal och ensam. Historien utspelar sig i ett hem för gamla medelklasskvinnor. Hennes sätt att porträttera de olika personligheterna och deras bakgrund lyser av inlevelse och förståelse. Där finns hemmafruar, före detta yrkeskvinnor, kända skribenter, en rik

Devi om deras samarbete. Spivak har beskyllts för att vara dörrvakt för Devis arbeten i väst. Kritiken har också sagt att Spivak, med sina post-strukturalistiska obegripligheter, kväver Devis direkta och politiska tilltal. Andra har klagat på engelskan. Devi själv förkastar allt sådant tal.

– Gayatri är min bästa översättare. Hennes tolkning av *Breastgiver* är fantastisk. Jag kunde inte föreställa mig att min bengali kunde göras på ett sådant sätt. Jag vore lyckligast om Gayatri ville översätta alla mina böcker. Jag känner en enorm tacksamhet till henne. Hennes språk är mycket speciellt. Hennes språk är levande!

Devi är inte bara skönlitterär författare utan också skribent. Hon är själv redaktör för en liten men radikal tidskrift och skriver ofta i både engelsk- och bengaliskpråkliga

tidningar. Stamfolkens situation är förstas fokus. Hennes position ger artiklarna genomslagskraft. Devi är känd som aktivist med erfarenhet från fältet. Hon vet vad hon talar om och hennes sociala patos kommer av årtal av konkret socialt arbete bland de mest utsatta folken.

Indisk Robin Hood

Till skillnad från de övriga författarinorna i den här artikeln så skriver **Malini Bhattacharya** inte noveller utan drama om livets verklighet. *Meye Dile Sajiye, Att överlämna en dotter*, (1983), skrevs för att skapa opinion i hemgiftsdebatten. Titeln på bengali anspelar hur bruden täcks med juveler men också med de personliga attributen inför sitt bröllop. Huvudfiguren är den från 1700-talet kända legendariska figuren **Devi Chaudhurani** om vilken *Bankimchandra Chatterjee* på 1800-talet skrev den klassiska novellen *Devi Chaudhurani*. Devi Chaudhurani var en Robin Hood som stal från de rika för att ge till de fattiga. I romanen från 1800-talet blir hon utslängd ur huset av frun i historien men återvänder som rövaren som får revansch. I Bhattacharyas drama är hon hjältinnan i en rättegång där de båda familjernas huvudmän är motståndare. Målet är angående ett hemgiftsproblem. Bruden i pjäsen får ofta veta att det egentligen är hennes fel att det blivit så här.

Kamp för att synas och finnas

Ashapura Debi har publicerat över 150 noveller och väldigt många poetiska verk. Bakgrunden i hennes historier är familjen och i dem kvinnorna. Kärnan är deras kamp för att synas och finnas. Ashapura Debis litterära styrka ligger i att hon med både smak och dignitet förmår

– Författare och skribenter är alla ansvariga för sina gärningar.

Devi skriver till försvar för de förtryckta och förskjutna, men frågar sig hela tiden om hon gjort nog? Hon kräver ställningstaganden, politiskt och moraliskt ansvar. Blicken på andra sidan skrivbordet, frågar också mig – var står du, vad vill du med ditt arbete?

Som västerlänning och antropolog, förstår jag att jag inte har mycket att komma med. Antropologin, historiskt lierad med

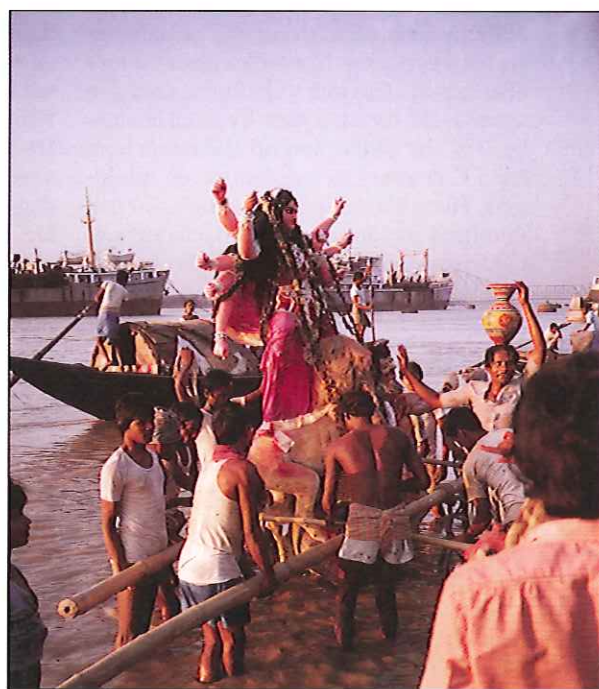

presentera även de lägst fallna i samhället. Hon får fram deras känslor av allt från ilska till passion. Hennes bok *Pratam Pratisruti, Det första löftet*, (1964), är den första delen av en trilogi som består av fyrtioåttio kapitel och som involverar över femtio olika personer. Historien tar oss tillbaka till början av kvinnokampen i Indien. Huvudpersonen är Satyavati, en flicka från byn. Precis som huvudpersonen i flera av de skönlitterära verk vi hittills har diskuterat så är inte Satyavati stöpt i den form som så många familjer hoppas att deras döttrar skulle stöpas i. Boken följer hennes liv och hennes nya familj när hon väl gifter sig med en velig och opålitlig man. Hennes hopp för framtiden hålls vid liv av kärleken och välviljan till sin dotter, Subarna. Hon hoppas att dottern ska ha möjligheten att få göra allt de som hon själv inte kunnat göra och få den frihet som hon själv endast kunnat längta efter. Hennes man och hans familj gifter dock bort flickbarnet medan Satyavati är borta. Historien fortsätter i del två, *Subarnalata* (1966) och följer dotterns vuxna liv. Hennes liv är inte fullt av de drömmar som hennes mor bar på. Hon ber inte om mycket i livet men vill hemskt gärna ha en balkong så att hon kan komma ut lite. När hon kommer för att se det nya huset för första gången letar hon, utan resultat, efter sin balkong. Maken har helt enkelt glömt att bygga en. Tredje delen heter *Bakulkatha, Bakuls berättelse* (1973).

Änka vid 15 års ålder

Nirupama Devi skrev på den knappa tid hon hade mellan sina hushållssysslor. Hon var väldigt ung när hon blev bortgift men blev änka redan vid 15 års ålder. Som kvinna och speciellt så som änka kunde hon inte delta i de litterära kretsar som fanns i Bhagalpur dit hon flyttat till

sina föräldrar efter sin makes död. Hennes noveller skickades med hjälp av hennes bror till litterära möten i stan. Fastän hon själv inte hade möjligheten att delta i möten så var hon alltid aktiv i kvinnokampen. Hon var med och grundade Mahila Samiti, en kvinnoorganisation i Behrampur, och var deras sekreterare i några år. På hennes initiativ grundades också en flickskola i hennes hemstad. 1915 skrev hon novellen *Didi, Äldre syster*. Huvudpersonen heter Suroma. Suroma menar att kvinnan kan ändra världen genom sin religiösa kraft och medlidande. Hon gifter sig med Amarnath som blir involverad med en annan kvinna, Charu, vilken han senare gifter sig med. Amarnath och Charu flyttar till staden och Suroma stannar kvar i det gamla hemmet och sköter om sin svärfar. Just innan

Kvinnan är inte bara martyr i Bengalen. Så är till exempel de kvinnliga gudarna de mest dyrkade. Här slängs, efter fyra dagars festligheter, Durga i Hooghlyfloden i Calcutta för att återförenas med maken Shiva i Himalaya.

FOTO: LARS EKLUND

Amarnaths far dör flyttar Amarnath tillbaka hem med sin nya fru. Suroma tycker om den unga och oskyldiga Charu men kan inte förlåta Amarnath för vad han gjort mot henne. Hon hjälper dock till så gått det går och råder även Amarnath i frågor angående hemmets administration. Amarnath blir mycket imponerad och påverkad av Suromas styrka och kunskap och inser att han älskar henne. Samma sak inser också Suroma men hon vägrar att ha att göra med honom som make eller älskare. I stället bestämmer hon sig för att flytta hem till sina föräldrar och låter Amarnath förstå att ett förhållande mellan dem inte längre är möjligt. Hon finner att hon kan lämna honom relativt lätt men tycker mest synd om Charu. I sina föräldrars by möter hon den unga änkan Uma som hon ser har påbörjat ett förhållande med en man i byn. Hon tar med sig Uma på pilgrimsfärd och under tiden ser hon till att mannen gifter sig med någon annan. Hennes styrka ligger i att förstå hopplösheten i deras förhållande och gör därför vad som är bäst fastän de två inte kan förstå henne. I slutet av boken har hon gått igenom många svåra prövningar och inser att hon måste glömma det onda man har gjort henne. Konsekvensen blir att hon går tillbaka till Amarnath.

Varför lider alla dessa kvinnor?

Den perfekta kvinnan, pativrata, är alltid lojal mot sin make. Sita och Savitri, idealen från legenderna, balanseras mot den indiska feminismens mål att inte bli lika män men att bli likställda män. Detta är mål som de två översta grupperna i vår pyramid slåss med. Hjältinnorna i bengaliska litteraturen skänker oss kunskap om så mycket mer. Den egna materiella lyckan sätter de åt sidan för familjens bästa. För dem är själv-

kolonialismen, kan ju, som Talal Asad och senare Edward Said hävdade, knappast antas stå i de förtrycktas tjänst.

I Indien har antropologin inte brutit med sitt koloniala arv. Man sysslar främst med stamfolk, och precis som sina koloniala föregångare är antropologen både forskare och administratör. Forskningen koncentreras till så kallad "tribal development", dvs hur stamfolken bäst ska utvecklas eller styras. Slående nog är de flesta indiska antropologer fientliga till politisk mobilisering och till stamfolkens krav på självbestämmande.

Alltsedan jag började mitt eget arbete bland rabha-folket har jag önskat söka upp Devi, men hela tiden har någonting hållit mig tillbaka. Kanske är det just denna fråga om antropologins legitimitet, dess funktion

och betydelse idag som fått mig att tveka. Jag har aldrig lyckats formulera annat än tillfälliga, fragmentariska svar. Men Devi tvingar mig inte till något försvarstal.

Förföljelse ledde till självmord

Vi talar i stället om relationen mellan den bengaliska medelklassen och stamfolken. Västbengalen, sedan åratal styrt av en kommunistregering, beskrivs ofta som någorlunda befriat från religiösa – och etniska – motsättningar samt från kastdiskriminering. Västbengalen har blivit till ett föredöme för andra indiska delstater.

Den unga lodhakvinnan Chuni Kotal skildrades i självmord 1992 visade emellertid att bakom ytan av radikalitet finns samma förtryck och diskriminering av lågkastiga, stamfolk och minoriteter som i övriga

Indien.

Chuni Kotal var den första universitetsutbildade kvinnan från lodha-folket, ett av de folk som engelsmännen klassificerat som kriminella. Förföljelser och trakasserier under flera år, först på hennes arbete och senare på universitetet, där hon började antropologiska forskarstudier, gjorde att hon slutligen tog sitt liv.

Trots upprepade anmälningar tilläts allt fortsätta. Devi organiserade demonstrationer och upprop med krav på att de ansvariga skulle ställas inför rätta. Många intellektuella kom till stöd för uppropet, och tidningarna fylldes med artiklar som fördömde trakasserier. Chuni Kotal död var en konsekvens av att hon var kvinna och lodha. Hade hon tillhört någon av de större organiserade stamfolken, som ex-

förverkligandet på ett annat plan. Vad de har gemensamt är att få slut på sitt lidande. De är kulturbärarna i samhället men på vems bekostnad? Mahasweta Devis amma gav sitt liv för andra men fick inget tack för det. Kvinnoföraktet och hopplösheten finner vi i alla dessa verk men samtidigt så finns respekten för modersfiguren där svävande på ett spökligt sätt, som gör att allt är värt sitt pris. Pativrata är målet. Sulekha Sanyalas kvinna kände också av pativrata, men hon orkade inte uppfylla den. Nirupama Devis kvinna drevs av behovet av att uppfylla pativrata, för vilken hon till sist lägger undan alla lidanden hon själv fått utstå. I Malini Bhattacharyas dramer visas kvinnan som spelpjäsen i männens ekonomiska förhandlingar. Går förhandlingarna inte vägen så är det ju självklart kvinnans fel! Kvinnan får känna att hon endast är ett ogräs med väldigt lösa rötter.

Nabaneeta Dev Sens medelklasskvinnor på ålderdomshemmet måste förmå sig att förstå hur de ska kunna leva i en domestik värld utan män, där pativrata, deras mål, inte längre tjänar något till.

Inte samma kämparanda

Kvinnan i bengalisk nutida litteratur lever alla med livets besvikelser och männens, men även andra kvinnors, oförmåga att ge dem en betydelse för deras egen skull. Ashapura Debi har sagt att kvinnoförtrycket är för henne som gråa moln i medvetande. Detta manar henne att skriva om kvinnokampen. Men i Ashapura Debis novell ser vi hur den nya generationen inte har samma kämparanda som de tidiga kvinnoaktivisterna. Har författarinnan här försökt visa att de tidigare årens kamp för frigörelse nu är över och att den andan är ett minne blott? Enligt min mening så är kvinnan i alla dessa fall martyren som ger eftervärldens kvinnor hopp om förändring. Litterära alster som dessa påverkar inte bara bengaliska kvinnor. Genom översättningar fortsätter de också att påverka hela världens kvinnor. Detta faller knappast bort ens i framtida generationer.

Fotnot: Wallflower är det engelska namnet för blomman lackviol men också en anspeling på "panelhöna".

Åsa E Hole

empelvis santalerna, hade det aldrig gått så långt, menar Devi.

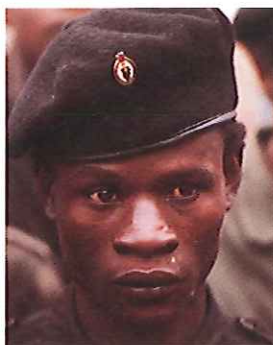
Devi blir inbjuden till hundratals konferenser och workshops, men tackar nästan alltid nej.

– Jag tror inte längre på ord. Ord leder ingenstans, bara genom arbete kan stamfolkens situation förändras. Jag tillhör inte de som tror att fattigdom och misär är en bra grogrund för politisk mobilisering. Tvärtom. När människors ekonomiska situation förbättras ökar självtilliten, de kan organisera sig och ställa krav. De blir helt enkelt medvetna om sina rättigheter. Det är också vad jag koncentrerar mina krafter på.

– Work and not just words, upprepar Devi nästan som ett mantra. Ett kanske något ovanligt motto för en författare, tänker jag.

Beppe Karlsson

Se dig om i världen.

Prenumerera på OmVärlden.

Åtta gånger om året tar tidskriften OmVärlden med dig på en resa runt om i världen.

Vi visar verkligheten bortom myter och fördomar. Vi skriver om utvecklingens gränser och möjligheter, om fattiga och rika, om Europas roll i världen - och vår egen.

Vi granskar maktmissbruk och övergrepp, skildrar människor och miljöer långt från vår egen vardag.

Vi skriver om musik, mat, vetenskap och kultur från jordens alla hörn.

I OmVärlden kan du följa bistandsdebatten och diskussionen kring de globala frågorna.

Vill du veta mer om världen? Prenumerera på OmVärlden.

God bok gratis.

För bara 175 kronor får du åtta nummer av OmVärlden. Du får också en nyutkommen bok utan extra kostnad.

- Ja, jag vill prenumerera på OmVärlden. Åtta nummer för 175 kr.
Jag vill ha en av följande böcker helt utan kostnad:
- När elefanter dansar av Barbara Voors (cirkapris 212 kr).
 Det nya Indokina av Gunnar Fredriksson (cirkapris 207 kr).

NAMN: _____

ADRESS: _____

POSTADRESS: _____

P.S. Om du redan prenumererar på SIDA Rapport, får du i fortsättningen istället OmVärlden. D.S.

Skickas portofritt till: SIDA, c/o Progek, 400 32 Göteborg. Skriv "Frisvar" på kuvertet. Telefonprenumerering: 031 - 24 34 25. Faxprenumerering: 031 - 24 38 10.

Artur Lundkvist i Indien

Artur Lundkvists kritiska bok resulterade i att indiska myndigheter, före publiceringen 1950, bad honom mildra kritiken. Det gjorde han inte.

FOTO: PRESSENS BILD

1949 reste författaren Artur Lundkvist till Indien, Sri Lanka och Pakistan.

Det var inte hans första långresa. Tidigare hade han rest i Afrika och berättat om sina erfarenheter i två böcker.

Nu var resans mål ett land som nyligen befriats från kolonialmaktens ok.

Som övertygad socialist var Lundkvist spänd och förväntansfull men besvikelsen blev stor.

Indiens kaos och svårbegriplighet blev för mycket för Lundkvists rationella människosyn. I boken Indiabrand skildrar han sin frustration.

"Indien var upprörande på många olika sätt: Genom sin ohjälplighet, sitt eländes liksom ritualiserade självklarhet, sin förvirrade blandning av högmod och ödmjukhet, sin förlamande känsla av tidlöshet, sitt blinda passiva motstånd, sina undanflykter i andlighet, tro, extas och abstrakt spekulation.

Det var som om Indien ville lida, valde nöden och svälten, gjorde sig förtjänt av sin efterblivenhet, älskade sina himmelskriande motsättningar och orättvisor, var stolt över sin mystik som förvände och utsuddade alla verklighetsförhållanden".

Dessa hårda ord tillhör Artur Lundkvist, poet och resenär. Efter andra världskriget då det kalla kriget dominerade klimatet i väst, såg Artur Lundkvist det som nödvändigt att besöka de stora kommuniststaterna (Sovjet, Kina samt Kuba) och en rad länder i tredje världen. Indien som just kastat av sig kolonialismens ok var ett av dem.

Hans resor följdes av skildringar, rapporter i form av böcker, artikelserier eller, som i något fall, en diktsvit. Den tidens reseskildringar inte bara fördjupade vår kännedom om andra kulturer för då, innan Arne Weise fanns i TV, var det reseskildringarna som öppnade fjärran länders mysterier för gemene man. Och om resan till Indien handlar Artur Lundkvists bok *Indiabrand* (1950).

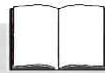
*Det är icke ett bolsjevikiskt flygblad,
icke en röd agitator
som viskar revolutionsparollen
i dessa kuliers öron:
det är skymningsvinden
från de förödda risfälten
och körsbärsblommen
som tyst snöar
i de tomma skålar.*

Raderna skrevs långt innan Artur

Lundkvist faktiskt reste till Indien. Dikten *Kulier* förekommer i boken *Vit man*, året 1932.

TEMA

LITTERATUR

Artur Lundkvist debuterade 1928 med diktsamlingen *Glöd*. Som ung pendlade han mellan kommunistiska revolutionsdrömmar och en vagare anarkism. I debutboken *Glöd* finner man rader som:

"Fabriksvisslans tjut skulle vara oss ett glädjeskri, skärande blodrött genom rymden – icke ett piskrapp fallande över våra trötta ryggar."

Genom lyrisk maskindyrkan ville Lundkvist spegla en framtid där han väntade sig en symbios mellan människan och maskinen, då båda fått sin plats i en social helhet.

Lundkvist började utforska världen och förse dagstidningarna med reportage och som korrespondent för DN åkte han till Indien, Sri Lanka och Pakistan. Resan varade från november 1949 till maj 1950, alltså relativt kort efter Indiens och Pakistans övergång från kolonialland till två självständiga nationer. Det var ett ambitiöst projekt och Artur Lundkvist mötte intellektuella, politiker, bönder, grovarbetare och t o m prostituerade.

"En söderhavsdröm"

"Cochin blir första mötet med Indien: Cochin där Indien inte är sig självt utan en söderhavsdröm, inbäddad i palmblättet som sträcker sig runt hela södra Indien, ett flera mil brett kustbälte av kokospalmer, som vadar ut i strandsanden och böjer sig över havet. Bakgrunden: fjärrblå randberg där monsunmolnen skockas."

Det första mötet var ett flyktigt strandhugg i hamnstaden Cochin i sydvästra Indien, innan båten nådde sin slutliga des-

tinuation på Sri Lanka. Sedan: Madras. Lundkvist var en grundlig resenär som började med en exkursion i Sydindien, där han besökte Mysore-staten (dagens Karnataka), toda-folket i Nilgiriberget, jainhelgedomen i Sravanabelagola, klipptemplen i Mahabalipuram och tillbringade en tid med Madras intellektuella.

Rejäl kulturchock

Det är intressant att se hur poeten drabbas av en rejäl kulturchock i början av äventyret. Den utlösande faktorn är järnvägarna: Trängsel, oljud och ett oöverblickbart kaos. Kulturchocken färgar av sig på texten: *Indiern som teoretiskt dyrkar stillhet och tystnad älskar i verkligheten vimmel och larm. Han trivs förträffligt med tågens buller och stationernas bedövande myller. Tiggare klänger sig förtroligt intill tågen, heliga män söker sig till perrongerna för att meditera i trängseln.*

Lundkvist var inte redo att möta folkmassorna vars behov ett otillräckligt järnvägsnät vacklade under. Han hade väntat sig en sober, upphöjd upplevelse, han hade tänkt sig mystik och visdom men fann motsatsen.

"Även förstaklasskupén ser mest ut som en boskapsvagn... Allting svart av innött sot och smuts och svett... Medpassagerarna viftar med svarta fötter framför ens näsa, för att svalka sig. Dörren till toaletten går inte att stänga ordentligt: Hela nattnen luktar det klor och urin... Ovidkommande resenärer försöker ständigt tränga sig in och reda sig en sittplats på golvet, bland bagagehögar. Ingen gör min av att protestera. Självmåste jag ingripa med högröstat tal och förtydligande gester. Kupé för fyra sovande eller åtta sittande, heter det på anslagen."

Från Madras tar han tåget norrut, uppför

Coromandelkusten. På vägen mot Calcutta gör han uppehåll i Orissa där han besöker den heliga staden Puri och det imponerande soltemplet i Konarak. Därefter kommer han till det möte som krossar alla hans illusioner.

Calcutta – mardrömmen

"Calcutta är en av världens hemskaste städer, mardrömslik i sin hopgyttrade överskådlighet, kokande av Gangesdeltats översvämmade folkmassor. Calcutta verkar förhärdad i sitt förfall, genomdränt av sitt elände till en likgiltighet bortom allt hopp." Svartsynen når sin klimax i en närmast episk, lyrisk-cynisk betraktelse över staden, "svällande som en böld, rinnande av svartnat var i alla riktningar. Med en smutsfärgad, kolstrimlad flod..." Calcutta är en mardröm, en helvetesvision. "Solen går ned, uppsvälld, med en färg av ruttet kött..." Där finns "krälände barn, förslöad boskap, folk som tvättar sig i rämstenarna, bor på trottoarerna, sitter i högar..."

Calcutta var en gång ett viktigt industriellt centrum men juteindustrin i Calcutta lamslogs när Indien delades för de viktigaste odlingsområdena låg i Östpakistan (Bangladesh). Engelsmännen "spekulerade i indisk splittring för att själva lättare kunna härska". Den hindu-muslim-konflikt som engelsmännen provocerat fram förhindrade allt framtida samarbete mellan de två nationerna. De otillräckliga hamnarna i Östpakistan översvämmades av ruttande juteråvara medan fabriker i Calcutta stod överksamma, berättar Lundkvist.

Stor sorg

Med stor sorg beskrivs flyktingarnas situation, hinduer vilka flytt undan terror, misshandel och plundring i Östpakistan, som hamnar i kloakliknande flyktingläger kring Calcutta. Lundkvist låter en av dem komma till tals:

"Om ändå denna delning kunde göras ojord. Om denna mardröm upphörde och Bengalen vaknade upp som ett land. Liksom förr är det ju samma slags landskap och slätter och floder, samma slags folk, bengaler. Samma jord och samma blod."

Det som fascinerar Lundkvist mest i Indien är de sexuella kulter och riter som han spårar här och var. I Assam, fann han, hade stamfolken i fornstora dagar "sam-

mansmålt animism med primitiv shivaism. Soldyrkan och fruktbarhetsriter övergick hos dem i sexual-orgiastiskt offerande åt moder gudinnor". Shiva-kultens dyrkande av lingam, manslemmen, ersattes av yonin, det kvinnliga könsorganet.

Han kommer till en by, bestående av ovala hus (vars form enligt Lundkvist syftar på kvinnliga könsorgan), bebodd av en matriarkalisk bergsstam. "Som vanligt följs ekonomin och makten åt. Kvinnorna har hand om egendom och affärer, köper och säljer, bär produkterna till marknaden." Männerna å andra sidan har sin funktion i byrådet och bestämmer över "mest rituella angelägenheter".

Men i byn finns även en kapten Hunt, en engelsman som slagit sig ner bland infödingarna, "en romantisk hjälte och en praktisk klockarfår".

Kaptenen företräder det goda västerländska inflytandet, han vill bygga elverk och en pump för att ta upp vatten till bergsbyn där han har startat ett destilleri som förser byns män med rom. Lundkvist provsmakar: "inte illa, mycket starkt, men ingen från bismak."

Någon tilltro till indiernas egna insatser känner inte poeten när han vaknar bakfull följande morgon och antecknar: "Kapten Hunt förefaller ha funnit sin värld och sin uppgift. Visar ett brinnande intresse för denna by, dess folk och dess problem. Har tydligen ingen tanke på att ge sig därifrån. Tack vare honom verkar Mawphlang en smula lyckligare och livligare än andra liknande platser. Med honom som drivfjäder tycks Mawphlang ha en bättre framtid inom räckhåll. Det är vad byarna överallt i Indien skulle behöva: Sådana enskilda insatser, drivande krafter, levande exempel."

Den eviga staden

Från östra Indien styr Lundkvist mot den eviga staden vid Ganges: "Benares är lika gammalt som hinduismen och dess för-

fall är hinduismens eget."

En kritisk läsare börjar här se ett system i åsikterna – Lundkvist är inte bara emot kolonialism, utan även hinduism. Han upprörs av den heliga flodens smuts, templens förfall och handeln med kitsch på bazarerna. "Dessa oföränderliga högar av färger och födoämnen, dessa kolorerade glasrin-

gar och lacksmucken, dessa snirklade mäsingskärl, dessa överdrivna och vämjeliga sötsaker, dessa bleknade sidenpackor, dessa barbariska oljetryck! Hela denna hinduistiska affärstradition verkar lika urspårad och avtynande som deras religion."

I Benares finns också några europeiska sökare: "Underliga enstöringar, svärmiska själar, misslyckade existenser, människor med besvärligt avvikande böjelser: Sådana som vill vegetera sig fram på ett litet kapital

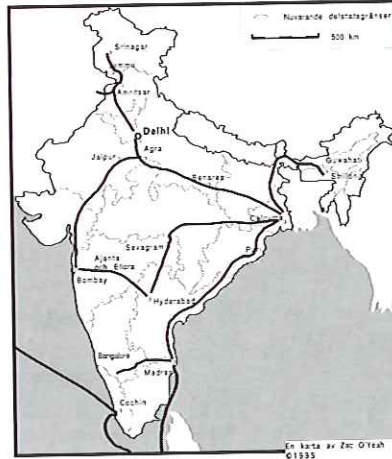
och aldrig mer utträtta något i livet, sådana som i oöverkomlig regressionsdrift söker sig tillbaka i tiden och mediterar vid Ganges..." Bland dem en engelsk företa militär som "fått den indiska andekraften på hjärnan. Han har övat sig oförtrutet i årtionden för att bemästra svävandets konst. Med intensiv andlig koncentration lyfter han sig själv från marken och håller sig fritt svävande i luften. Men hittills har det dessvärre aldrig lyckats honom att göra detta konststycke i någon annans närvaro."

Järnvägsbron imponerar

Det enda solida Artur Lundkvist ser i Benares är järnvägsbron vars mäktiga valvbågar konstruerats av engelska ingenjörer. "I dammet över stadsgyttret, i diset från likbålen lyser den fram metallgrå: En tillförlitlig företeelse, ett fast stöd vid horisonten när sinnena svindlar inför häxkiteln Benares."

I Bombay, den kosmopolitiska hamnstaden som är Indiens fasad mot västerlandet, byts mardrömmen mot idyll. För här finns moderna höghus, svalkande havsvindar, "gatorna är märkvärdigt rena, med en oindisk frånvaro av kor, oxvagnar och rickshor". Här börjar han hitta goda sidor hos Indien: "Kaféerna ter sig som oaser för båda könen, öppna mötesplatser..." Förtjänsten ges främst åt det mäktiga, förhållandevis lilla, parsiska samfundet som på en gång är "sakliga affärsmän och fromma predikanter".

En visitt görs på väveriet som ägs av parsiske industrimagnaten Tata. Där ekar det tydligt av Lundkvists romantiska och inte ➤

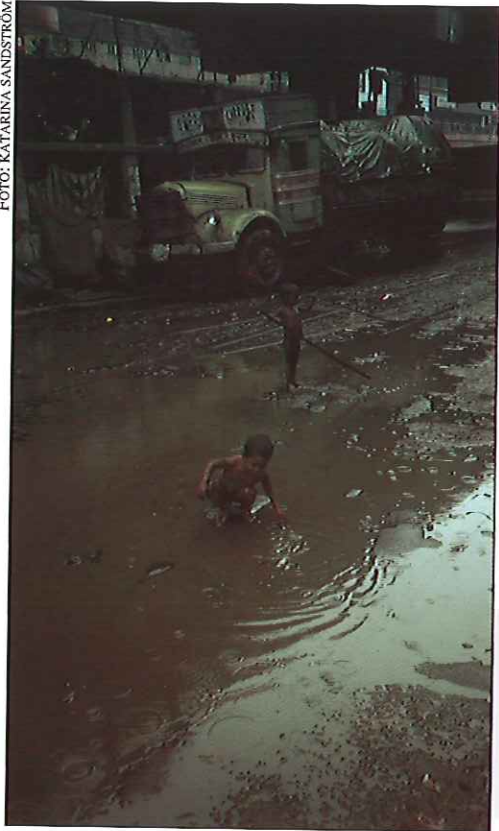
Lundkvists resa varade från november 1949 till maj 1950. Förutom Indien besökte han också Sri Lanka och Pakistan.

I Indiabrand efterlyser Lundkvist social rättvisa. Vad han då inte kunde veta var att bara några år efter hans resa valde delstaten Kerala en kommunistisk regering.

FOTO: ZAC O'YEAH

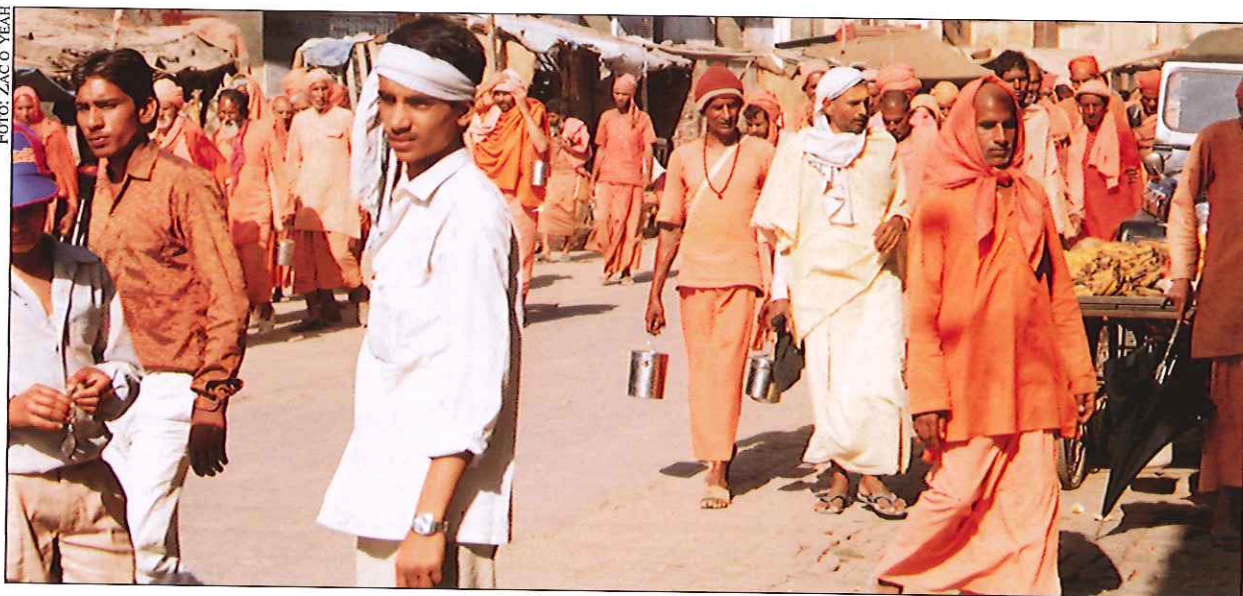

Om Calcutta:

” Calcutta verkar förhärdad i sitt förfall, genomdränkt av sitt elände till en likgiltighet bortom allt hopp.

Om Bombay:

” Gatorna är märkligt rena, med en oindisk frånvaro av kor, oxvagnar och rickshor.

Om religionen:

” Ett nästan ogenomträngligt snår av abstrakt filosofi, grov vidskepelse, mytologisk fanastik.

direkt empiriskt baserade ungdomsdikter: ”Spinnmaskiner och vävstolar står där rad vid rad, uppfyllande fabrikskällarna med sin vibrerande intensitet. De ger ett intryck av gudabilder, betjänade av halvnakna präster, som rör sig i en avmätt, rituell rytm.” Textilarbetarna ”är organiserade, de hör till den mest medvetna delen av arbetarklassen och har det långt bättre ställt än den stora massan av indiska folket”.

Till sin besvikelse noterar Lundkvist ändå att få av dem begagnar sig av företagets daghem därför att daghemmet tar emot barn av alla kaster. ”Så djupt sitter kastvidskepseln att flertalet mödrar hellre låter barnen stanna i usla hem, där de ofta dör av vanvård, än tar dem till den 'orena' barnkrubban med dess moderna hygien.” Samma skepsis gäller

matsalen där det serveras ”vetenskapligt sammansatta måltider”. Endast ett 20-tal av 5 000 anställda äter där. ”Dels ställer sig maten i lunchrummet dyrare än de obeskrivliga födoämnen de brukar ha med sig i sina krukor och burkar. Dels föredrar de att äta det de är vana vid, det som tillreds av deras hustrur...”

Lyssnar på Krishnamurti

I Bombay har Lundkvist förmånen att komma i kontakt med några av tidens stora opinionsbildare. Han skildrar ett diskussionsmöte med filosofen **Krishnamurti** och ett samtal med den socialistiske författaren **Mulk Raj Anand**. Författaren, som bland annat skrivit de klassiska romanerna *Kuli* och *Kastlös*, har en något pessimistisk syn:

”Ingenting berör Indien riktigt. Indien är som havet: efter varje storm sjunker det in i sin sömn igen... Och inte heller den aktuella politiken kommer att medföra några bestämda resultat. Allt kommer bara att flyta, flyta vidare på något sätt, som alltid... Vad kan väl en konstnär göra i Indien? Han når inte folket, han saknar adekvata uttrycksmedel, han svävar i klyftan mellan öst och väst, avskuren från det förflutna av samhällsombandningen och ännu utan fäste i nutidsförhållandena där allt flyter.”

Lundkvist konstaterar att ”ett litet fåtal försöker i Indien väcka den stora massan och leda den någonstans, bort från det flertusenåriga stampandet på samma fläck. Det är ett mycket mindre fåtal och en mycket större massa än på något annat håll.

FOTO: PETER BLYME

Om Benares:

” Benares är lika gammalt som hinduismen och dess förfall är hinduismens eget.

Om Indien:

” En genomgripande, omskakande upplevelse som inte undgår att sätta spår. Indien förändrar en.

Ansträngningarna kan verka hopplösa. Som att skjuta en pil mot ett berg!”

Vid dessa ord ringer en klocka bekant i mig, läsaren. Som främling hade jag mycket svårt att uppfatta Indien som annat än ett oöverskådligt bergsmassiv. Lundkvist, liksom vi andra besökare, kan inget annat göra än att närstynt gnida näsan mot det.

Dansar sig till extas

”Vi kommer med en jeep i skymningen och stannar vid några hyddor där det bor folk av den zigenarlika lamani-stammen. Med den lokale chauffören som tolk kommer vi utan svårighet i samtal med dem”, inleder Lundkvist beskrivningen av ett besök i en liten by i centrala Indien. En dansföreställning improviseras (men inte utan att gästerna först

fått lämna ifrån sig några rupier).

Stammens kvinnor hetsar upp varandra och vill inte sluta dansa trots att Lundkvist tröttnat. Till slut avbryter han uppträdandet genom att ställa frågor om deras klädsel. Genast börjar kvinnorna slita av sig dräkterna och räcker ivrigt fram dem, ”rykande varma och svettiga, formade efter bröst och kroppar, förmodligen fulla av löss också”, och vill att Lundkvist köper dem för 25 rupier per garderob. Lundkvist konkluderar att stamfolket är ”muntra och ogenerade människor, tilltagsna i affärer och inte heller sena att dansa sig till extas”. Sedan in i jeepen och vidare till nästa mål.

Lundkvist glider långsamt men säkert in på en antropologisk studie som han läst om ungdomshus där stammarnas köns mogna

ungdomar ägnar sig åt harmoniskt och kollektivt utforskande av sin sexualitet. ”Den monogamistiska kärlekskult som med sådan frenetisk propaganda uppehålls i Västerlandet betraktas här som asocial och neurotisk. Dessa stammar är både mera realistiska och på sitt sätt också mera mänskliga i sin inställning till sexualiteten och kärleken. Ungdomshuset tillhör alla varann och ingen behöver stå utanför”, suckar Lundkvist. På kvällarna söker sig ungdomarna dit och ”slår sig ner på sina mattor kring en eld, de sjunger eller samtalar, flickorna börjar massera pojkarna och kammar smeksamt deras hår... När elden slocknar sjunker paren ner bredvid varann utan att några tycks hämmas av de andras närvaro.”

Det är stamfolken som utgör Indiens själ. ➤

I det följande avsnittet ger Lundkvist prov på stammarnas diktning för att dels påvisa dess lyriska värden, men dels också för att med diktarnas hjälp förmedla en föreställning om naturfolkens tillvaro. Folkdikningen är omedelbar och verklighetsnära, "nästan modernistisk i sin snabba träffsäkerhet och sin sammanträngda konkretion" och "realismen är nästan aldrig tung och prosaisk, utan fantasifullt förbiglimtande, spontan som oavsiktliga åtbörder, målande med närbelägna men oförbrukade bilder".

Här leder spåret snabbt till kärleksdikningen som den form vilken främst korresponderar med Lundkvists intressesfär, med sexuella anspelningar, könssymbolik och fruktbarhetsmystik.

Karmaläran förkastlig

Även i de delar av boken där Lundkvist resonerar kring historia och religion går i det närmaste allting tillbaka på sex. Det förhistoriska samhället centrerades kring en kollektiv eld, menar Lundkvist. "Där lagades maten gemensamt, där fanns det kommunala förvårdshuset jämte bryggeri och slaktplats (allt slags kött förtärdes), där var den allmänna samlingsplatsen med gräsklädda jordbänkar och där kring den flammande elden bedrevs sexuallivet i obegränsad promiskuitet, utan några förbud ens mot incest."

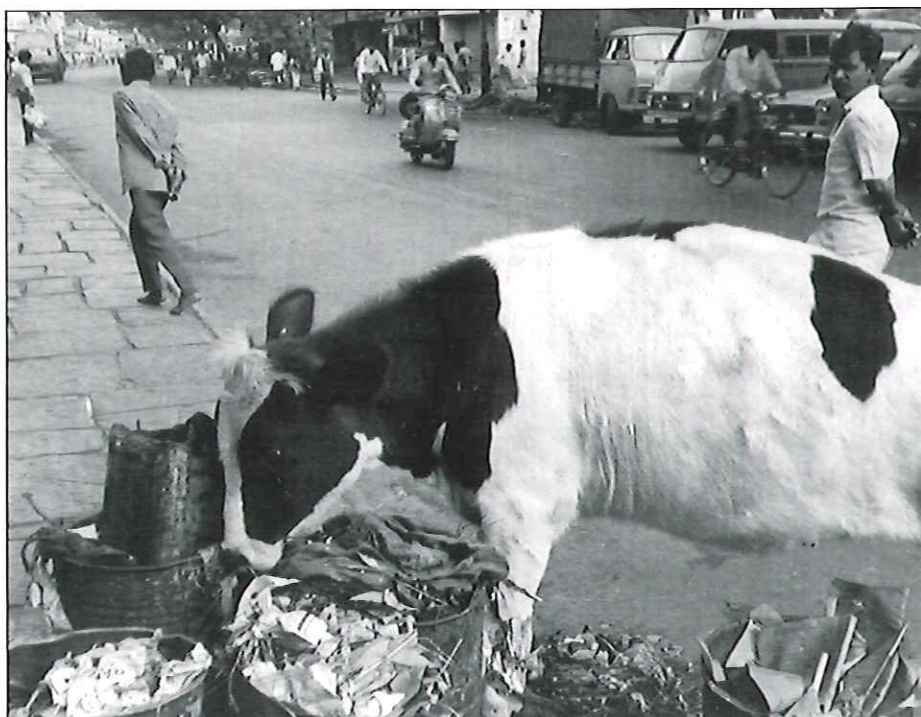
Det var när hinduismen utmejslades som det goda samhället blev en diktatur. Genom karmaläran kunde "den extremaste brist på social jämlikhet alltid försvaras som antingen ett straff eller en belöning för tidigare liv". Kollektivkommunerna förintades, kastsamhället (i realitet en klassdiktatur) upprättades, rikedom och makten samlades på ett fåtal händer, berättar Lundkvist. Hinduismen utvecklades till "ett nästan ogenomträngligt snår av abstrakt filosofi, grov vidskepelse, mytologisk fantastik, sociala bortförklaringar, psykologisk förljugenhet: Ett konserverande och reaktionärt trossystem..."

Lundkvist riktar tung kritik mot kvinnoförtrycket bland hinduerna. Att äktenskap ingicks som en affär mellan familjerna upprörde honom i synnerhet. Kravet på hemgift och att brudens föräldrar skulle bekosta bröllopet gjorde kvinnan till en tung ekonomisk belastning för sina föräldrar. Efter bröllopet blev kvinnan en belastning för sin makes familj som måste försörja henne. Därför levde kvinnan ofta som slav i sitt nya hem och hennes position stärktes först efter att hon födde en son.

Skulle hon bli änka innan hon fått en son var hon fördömd, kunde inte gifta om sig och fick i lyckliga fall bo kvar som tjänarinna utan lön. Detta i sin tur skapade grogrund för änkebränningen, *sati*, eftersom många föredrog att dö på sin makes likbål framför det eländiga livet som änka. På juldagen under Lundkvists vistelse, brändes en 18-årig änka på ett likbål, enligt uppgif-

Den fornindiska sexual-liberalismen, som Lundkvist talar sig varm för, illustreras bäst av tempelskulpturer som dessa från Khajuraho i centrala Indien.

FOTO: ZAC O'YEAH

Dyrkan av och respekten för kor retade särskilt Lundkvist. "En numera ganska urspårad känsla för helighet" ansåg han. Korna beskriver han som "milda sabotörer av den moderna civilisationen" och "Gandhis förebilder i passivt motstånd".

FOTO: ZAZ O'YEAH

terna på eget initiativ och reciterande ur *Ramayana*, verser som beskrev kärleken mellan Rama och Sita.

Lundkvists argumentation är hård och lämnar läsaren oroligt undrande över hur mycket eller hur litet kvinnornas situation kan ha förändrats på de år som gått sedan boken skrevs.

Ett korruperat land

I Delhi förnimmer Artur Lundkvist "ett maktmaskineri i full färd med att byråkratiseras. Den växande kontrollen följs samtidigt av avtagande effektivitet. Politikerna ser ut att sprattla i sina egna nät, tämligen hjälplöst."

Han rör sig i politikerretsar, gör några

intervjuer och betraktar mest händelserna utifrån.

Kongressen är oduglig, korruperad och sinnebilden av maktmissbruk. "En kongressman (säger man) behöver ingen annan kvalifikation än att ha suttit i fängelse under engelsmännen... Det frågas i en anekdot: Vad är skillnaden mellan en tjuv och en kongressman? – Svar: Tjuven stjäls först och sitter sen i fängelse, kongressmannen sitter i fängelse först."

Han beivrar **Jawaharlal Nehrus** 60-årsfirande och frågar sig om Nehru verkligen är kapten över skutan:

"Vad gör han, vad väntar han på? Är han kongresspartiets fänge, upprest till galjonsbild? Eller är han helt enkelt trött,

ta oss på den oerhörda mängd som återstår att göra. Indien behöver arbete, hårt, tålmodigt, allvarligt arbete, inte uppvisningar, dekorationer och vackra ord.”

De möts senare under informella former på en lunch i premiärministerns trädgård, där bland annat Nehrus dotter är med. ”Blek och sjuklig”, är Lundkvists kommentar om den blivande premiärministern **Indira Gandhi**.

Nehru påpekar att frigörelsen från England, faktiskt, psykologiskt och känslomässigt, kommer att ta tid, och säger till Lundkvist: ”Jag strävar efter praktiska, omedelbara resultat. Och kongressen är det enda redskap som finns i Indien för realistisk politik.”

Punjab och Kashmir

Efter centrala Indien reser Lundkvist norrut mot Punjab och Kashmir, två av de delstater som lidit mest av att Indien och Pakistan delades upp. Religionsstridernas fysiska sår är fortfarande synliga: ”Urblåsta hus mellan högar av sten och grus, tomma fasader som höjer sig i rymden, skelett av byggnader med hotfullt kvarhängande balkonger. En moské verkar som om den smälts ner under en fruktansvärd svetslåga. Man fattar inte att människor kunnat åstadkomma all denna förstörelse utan hjälp av sprängämnen och vapen, bara med eld och raseri... Ångrar man sig? Skäms man för sitt vanvettiga utbrott? ... Eller fortfar man att hata muselmanerna för att rättfärdiga sitt galna utbrott? Det sista är nog det vanligaste. Man fortfar att hata de bortdrivna, att nu betrakta dem som den onda makten på andra sidan gränsen.”

I fråga om vart Kashmir tillhör är Lundkvists uppfattning att Kashmir geografiskt och religiöst egentligen hör samman med Pakistan, men att delstaten kommer att få det bättre under indiskt styre. Hans ståndpunkt tycks vara att konflikten mellan Indien och Pakistan är en artificiell konflikt av ”nästan metafysiskt olöslig karaktär”, framkallad av de ”anglosachsiska stormakterna” som i Förenta Nationerna ställt sig bakom Pakistans krav på att Kashmirs anslutning till den Indiska unionen skulle ogiltigförklaras.

Efter avstickaren till Kashmir åker Lundkvist per taxi västerut från Amritsar, till gränsövergången i Wagah och fortsätter mot Lahore i Pakistan.

”Tintin i Kongo”

”Indien är en genomgripande, omskakande upplevelse som inte undgår att sätta spår. Indien förändrar en: När man återvänder därifrån är man inte riktigt samma människa som förut”, skriver Lundkvist i slutorden. Efteråt är han djupt skakad av tredje världens situation. Tidigare hade han liksom många andra tagit för givet att det fria Indien skulle genomgå en snabb utveckling mot demokrati och människovär-

diga livsvillkor. ”Resurserna är väldiga, både de mänskliga och de materiella, men ack så försummade, missbrukade och förödda.”

Kulturchocken som började på ett personligt plan vidgades till en pessimistisk helhetsbild. I det väldiga landet blev människan ”oerhört reducerad”, omgiven av kulturen och historien ”som förstenede formationer, med tempel och borgar som tycks lika eviga som naturen”. Indien både ”stöter bort en och vädjar till en, man vill både fly och ingripa. Man råkar in i en samhällsproblemets gastkramning som gör all sentimental sympati otillräcklig. Man ställs inför tre omöjliga alternativ: att möta Indien med likgiltighetens cynism, att totalt förlora sig i mystik eller att reagera revolutionärt.”

Lundkvists val att reagera revolutionärt, att ständigt betrakta Indien von oben, generaliserande och oftast fördömande, att aldrig möta indierna på samma plan, blir en kännbar irritation för läsaren. Det blir inte bättre av att ord som stank och förruttnelse återkommer med jämna mellanrum.

Lundkvist såg Indien genom en snävt europeisk intellektuell erfarenhet och i sin nit att tolka allt som inte omedelbart gick att förstå drog han sig inte för att avfärdia Indiens mångtusenåriga kulturtradition. Faran i att på Lundkvists vis röra sig i historiska sannolikheter, spekulera i socialistisk utopi och samtidigt ohämmat projicera sina romantiska ideal på konkret verklighet, och efteråt inte klart skilja på de olika elementen, är att resultatet blir en fiktion.

Större ödmjukhet idag?

Vi resenärer på 1990-talet har en större acceptans och sympati gentemot främmande kulturer, samtidigt som vi har börjat se mycket kritiskt på vår egen kultur. Hade Lundkvist gjort sin resa fyrtio år senare skulle han förmodligen varit mindre övertygad om sin egen överlägsenhet.

Som det är nu uppfattar man *Indiabrand* i viss grad som fiktion, och Artur Lundkvist som en ganska naiv och fördomsfull seriefigur, en svensk *Tintin i Kongo*.

Samtidigt har han sina poänger. Som när han i Mysore noterar att de kraftverk och dammanläggningar som byggts främst är till för att lysa upp maharajans praktfulla trädgårdar, fontäner och palats. Palatset i Mysore är bestyckat med 700 000 glödlampor, ett elektricitetens underverk som alla kan njuta av, fattig som rik. Det är en glödlampa för varje by i Indien, byar av vilka de flesta inte har någon elektrisk belysning.

Och någonstans finns där ett pregnant budskap.

Allt elände som redovisas i *Indiabrand* gjorde att tredje världens problem blev mindre abstrakta för den tidens svenska läsare. Samtidigt var det en bild som många inte ville veta av, inte just då när det kalla kriget och maktbalansen mellan kommu- ➤

I början på resan besökte Lundkvist templet i Mahabalipuram.

FOTO: KATARINA SANDSTRÖM

åldrad i förtid, och håller på att tappa tömmarna?”

Lundkvist tecknar en bild av en fjättrad visionär som bär ett berg på sina axlar. Till uppvaktningen där en hyllningsbok överlämnas, kommer Nehru med en röd ros på bröstet och han ”lyfter hastigt bort de fem, sex blomstergirländer som hängs om hans hals”. Han ser bekymrad ut och ”efter hand tycks han försjunka allt mer i melankoli och frånvaro, han låter underläppen hänga och blicken vändas inåt”.

Nehru bläddrar misstroget genom hyllningsvolymen.

”Vi är alltför upptagna av att fira våra framgångar”, säger han, ”alltför stolta över det lilla vi gjort, i stället för att inrik-

Tempelritualerna, som här vid Durga Puja var inget som attraherade Lundkvist. Gudarna, menar han, dyrkas inte så mycket av kärlek som av viljan att utnyttja dem, att få dem på sin sida.

FOTO: ZAC O'YEAH

nismen och kapitalismen satte in på allvar – för i *Indiabrand* pekar Lundkvists beskyllande finger på England.

Indiabrand visar också hur betydelselös en demokratis styrelseform är om den inte stöds av ett lands ekonomiska och sociala maktfaktorer. Boken slutar med denna profetia: "Det behövs social rättvisa och en i alla avseenden stegrad funktion, levnads-möjligheter som befriar ur förfallets och nödens kvävande grepp, en samhällsordning som medger krafternas allmänna uppvaknande och tillvaratagande. Under sådana förhållanden, men endast då, tror jag på en stor framtid för Indien."

Innan *Indiabrand* publicerades blev Lundkvist uppvaktad av representanter för England och Indien som ville att han skulle tona ner kritiken. Men senare har delar av *Indiabrand* översatts och publicerats i indiska tidningar, främst de avsnitten där Lundkvist tar parti för Indien mot Pakistan.

Efteråt blev Lundkvist mer än någonsin inriktad på att upptäcka världens missförhållanden. Drömmarna som han haft under sina tidiga resor till exotiska platser var definitivt över.

Resorna blev alltmer politiska, han deltog i konferenser och engagerade sig i efterkrigstidens freds rörelse. Efter Indien reste han till Sovjet och Kina vilket på hemmaplanet gav upphov till hårda politiska konfrontationer mellan etablissemanget och de intellektuella som stred för

den tredje ståndpunkten, för svensk neutralitet i det kalla kriget.

Debatten fördes i morgontidningarna och en av de mest provocativa förespråkarna för tredje ståndpunkten var Lundkvist själv. Han ifrågasatte västmakternas moraliska attityd gentemot resten av världen. Enligt honom var det omöjligt att i längden beskriva efterkrigsvärldens politik i svart och vitt.

Självständigheten för en mängd länder i Asien och Afrika störde illusionen av maktbalans mellan NATO och Sovjetunionen. USA försökte hindra länderna i tredje världen från att ansluta sig till kommunistblocket. Samtidigt representerade USA skenbart demokrati och frihet, medan kommunismen stod för diktatur.

Det var detta smala perspektiv som Lundkvist opponerade sig mot.

Redan 1951 konstaterade Lundkvist i en artikel att vad som "mer än någonsin behövs är ökad medvetenhet om sammanhangen i världen. Det är nödvändigt att mänskligheten blir en funktionerande enhet av produktion och konsumtion. Det fordras en världsomfattande planläggning, förnuftigt tillvaratagande av jordens sinande tillgångar, kapitalisering utan profitintressen. Ansvarslös, konkurrenskapitalistisk 'frihet' leder allt tydligare till katastrof."

Zac O'Yeah

Från Negerkust till Indialand

Reseskildringar av Artur Lundkvist: *Negerkust* (1933, om Afrika), *Negerland* (1949, om Afrika igen), *Drakblod* (1936, om Spanien), *Indiabrand* (1950), *Vallmor från Taschkent* (1952, om Sovjet), *Den förvandlade draken* (1955, om Kina), *Vulkanisk kontinent* (1957, om Latin-

amerika), *Agadir* (1961, dikt-svit om en jordbävning i Marocko), *Hägringar i handen* (1964, om kibbutzer i Israel), *Så lever Kuba* (1965) och *Antipodien* (1971, om Australien).

Lundkvist har också skrivit om Indien i *Malinga* (1952) och i sin självbiografi *Självporträtt av en drömmare med öppna ögon* (1966). Det är från den senare som citatet

i artikelns början är hämtat.

Utöver reseskildringar har Lundkvists icke-skönlitterära produktion omfattat ett betydande antal essäer om modern litteratur från olika delar av världen.

I hans livsgärning ingår att ha översatt eller på andra sätt ha introducerat en mängd främmande författare till Sverige. Han tog plats i Svenska akademien 1968.

Slutet för det europeiska navel-skåderiet?

Nästa år kommer tio yngre svenska författare få möjlighet att resa till Indien, då ett projekt som Författarförbundet driver i samarbete med SIDA och Svenska Institutet blir verklighet.

– Med EU sluter sig Europa mot tredje världen och det är viktigt att vi inte hamnar i någon slags eurocentrisk isole-ring. Indierna är trötta på att bli schablonmässigt bemötta i västerlandet, de ställer sig misstänksamma till ett drag av självgodhet bland oss, säger eldsjelen bakom projektet, Peter Curman från Författarförbundet.

En gång i tiden kunde en opinionsbildare som Artur Lundkvist på eget bevåg resa till Indien och föra hem alster av indiska författare som så småningom blev översatta till svenska. Urvalet av indisk litteratur som når oss i dag bestäms på de stora internationella förlagen i New York, London och på bokmässan i Frankfurt. Men Indiens bokflod är rikare än det som sipprar igenom de internationella förlagens filter:

– Det finns i Indien ett sådant överflöd av litteratur att jag fick köpa en extra resväska för att få plats med alla böcker jag köpte, berättar Peter Curman.

Nu ska de kulturella förbindelserna mellan Sverige och Indien stärkas. Tillsammans med Jan Myrdal har Peter Curman dragit upp ambitiösa resplaner. Författarna ska bekanta sig med det indiska samhället och den indiska kulturen, dess dynamiska natur, dess mångfald och dess paradoxer.

Inledningsvis sker detta genom seminarier och självstudier på hemmaplan och sedan slutligen, någon gång nästa år, som gäster hos den indiska litteraturakademien Sahitya Akademi och kulturinstitutet Indian Council of Cultural Relations (ICCR). I Indien arrangeras en sex veckor lång rundresa med besök i de större städerna och även exkursioner i bland annat Punjab, Orissa och Karnataka, en tid som fylls av både lektioner och utflykter. De indiska författare och intellektuella som Peter Curman har varit i kontakt med har givit ett bra gensvar och ser nu fram emot att träffa sina svenska kollegor.

– Förhoppningen är att några av våra resenärer även fortsättningsvis ska intressera sig för Indien.

Den som är intresserad av att veta mer om resan eller eventuellt delta kan höra av sig till Författarförbundet före 15 oktober eller ringa 08/723 02 63 (fråga efter Anna-Lena).

Zac O'Yeah

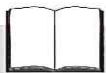

De tre litteraturernas Sri Lanka

Det har gått tolv år sedan "svarta juli" – dagarna då den etniska konflikten på Sri Lanka exploderade, då hundratals tamiler klubbades ihjäl av singalesmobben eller brändes levande i bilar och bus-sar, då mångdubbelt fler blev hemlösa. Sedan dess har mer än femtiotusen människor dödats och Sri Lanka är splittrat, sargat och krigstrött. Kriget mellan den singalesiska regeringsarmén och de tamilska "tigrarna" har hittills trotsat alla vapenvilor och medlingsförsök. Men det är inte det enda kriget som skördat offer. Singaleser har slagits mot varann, tamiler likaså och tamiler mot muslimer. En tid var den indiska armén inblandad och dödspatruller på alla sidor har dödat och spridit skräck omkring sig – en president, flera singalesiska oppositionspolitiker

och flera moderata tamilledare hör till de mördade.

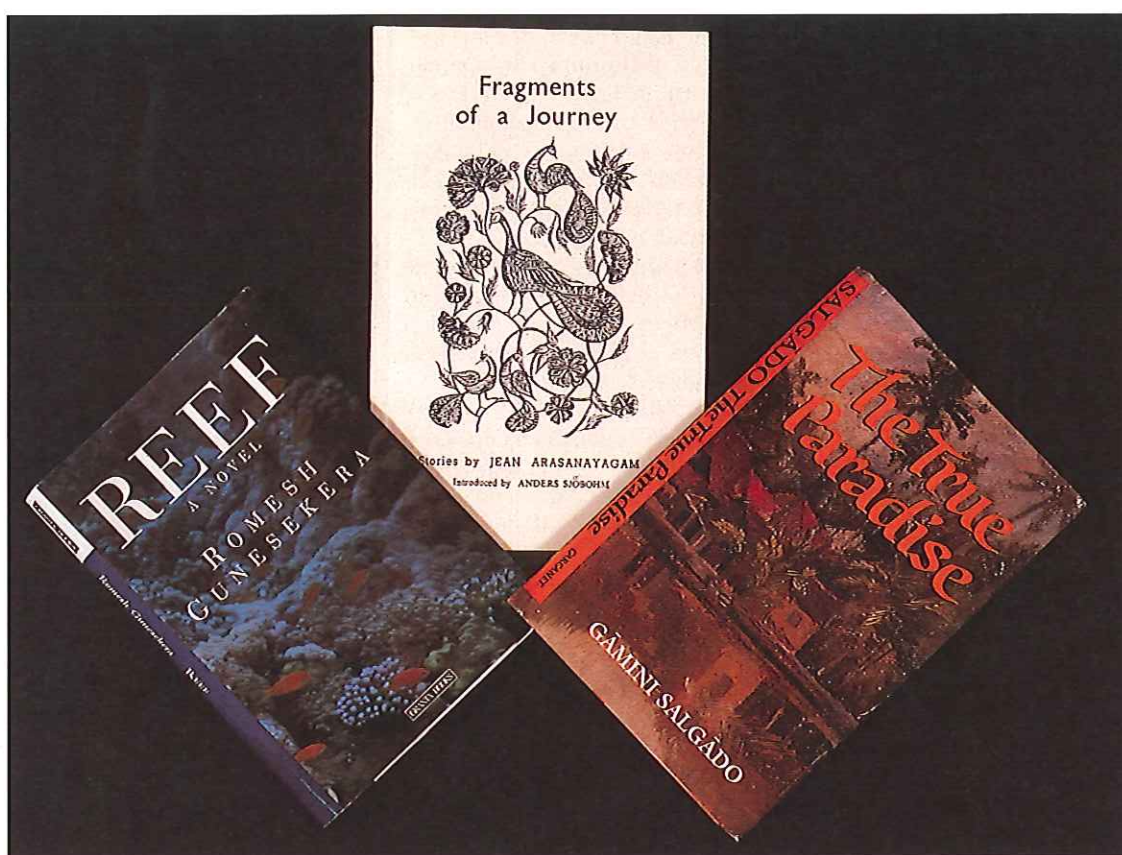
TEMA
LITTERATUR

Också om historien slåss man – vilka var egentligen först på ön, singaleser eller tamiler? Med historiemyternas och religionens hjälp manipuleras opinionen. Det politiska språket har korrumpierats av slagord som "patriot" och "förrädare" och man kan faktiskt fråga sig om den grymma konflikten överhuvud taget kan beskrivas och analyseras i traditionella politiska och ideologiska termer. Är inte alla de hänsynslösa uppgörelserna singaleser emellan och tamiler emellan exempel på en psykologisk och politisk fragmentering där varje grupp ser sig själv som "vi" och andra som "dom"? Det är sannerligen en situation som ställer författare och andra intellektuella inför svåra utmaningar.

Läsarna splittrade på tre språk

Men det är inte lätt för författare att nå ut. På Sri Lanka, där krig och inflation pressat upp tryckkostnaderna, är det svårt nog att överhuvud taget bli publicerad. Många författare tvingas ta lån för att åtminstone kunna komma ut på eget förlag, med tunna tättryckta volymer på dåligt papper. Det är inte heller lätt med tanke på att landets lä-

Reef ("laddade nattliga stämningar") av Romesh Guneseckera, Fragments of a Journey ("med skimmer av ritual och gåta") av Jean Arasanayagam och The True Paradise ("det vackraste jag läst om Sri Lanka") av Gamini Salgado är tre av de böcker från Sri Lanka som Anders Sjöbohm rekommenderar Sydasiens läsare.

sare är splittrade på tre språk – singalesiska, tamil och engelska – och att inbördes översättningar är sällsynta. Tre språk, tre litteraturer – skilda åt och ändå inbegripna i ett svåröverblickbart samspel. Så har t ex den singalesiska och tamilska 1900-talslitteraturen utvecklats påfallande parallellt; från sekelskiftets nationalreligiösa väckelse-diktning till senare tidens modernism och socialrealism. De nationalistiska stormarna vid femtitalets mitt betydde radikalt omprövade positioner för alla. Den singalesiskspråkiga litteraturen drogs in i en djupgående kulturell renässans, och de båda andra litteraturerna tvangs lossa på banden till sina kulturella "hemländer" Tamil Nadu och Storbritannien.

Vad gäller den litteratur som skrivs på singalesiska, är det naturligtvis svårt för den som inte kan språket att orientera sig – i all synnerhet i de senaste årens utveckling. En del tecken tyder på stagnation. Till engelska har endast få romaner översatts och en handfull antologier finns att tillgå. Men det är nog för att väcka intresse och respekt hos läsaren. Författare som Martin Wickramasinghe, Gunadasa Amarasekera och AV Suraweera har blick för de avgrunder av missunnsamhet och bitterhet som följer i ett samhälle med enorma klassklyftor och stor fattigdom. Scenen kan vara en singalesisk by, storstadsslummen, ett

universitet, en ambassad i Europa – överallt gör sig jantelagen gällande. Den tvåspråkige Ediriwira Sarachchandra, för några år sedan nominerad till nobelpriset i litteratur, har skrivit en stark och spännande roman om hur det väpnade vänsterupproret 1971 vänder upp och ner på en liberal universitetsprofessors tillvaro. *Curfew And A Full Moon* (1975) heter den i författarens egen engelska översättning. Men Sarachchandras mest banbrytande arbeten torde utgöras av hans lyriska dansdramer med motiv ur de singalesiska historiemyterna; under femtitalets kulturella renässans blev de omåttligt populära.

Inte ett ord om tamilerna

Ingenstans hos någon av dessa singaleser har jag emellertid hittat någon hänsyftning på etniska spänningar, inte ett ord om tamilerna! Och det verkar inte vara någon tillfällighet. I sitt förord till *Journal of South Asian Literatures* temanummer om Sri Lanka (1987:1) skrev Ranjini Obeyetokere att "svarta juli" gett tydliga utslag hos tamilspråkiga författare men hos singalesiskspråkiga inte några alls. Detta i kontrast till upproret 1971 som enbart involverade singaleser och som snabbt följdes av en rad skildringar.

Ranjini Obeyesekere, som upprepat sitt påstående senare och fått medhåll av andra, ➤

vill den gången inte tro att orsaken till fenomenet främst har med rädsla och censur att göra. Hade hon dragit en annan slutsats om hon den gången vetat att Sarachchandra skulle komma att bli angripen av lejda slagskämpar och journalisten och skådespelaren **Richard de Zoysa** bortförd och mördad? Hon antog att det i stället var den tillspetsade och komplicerade situationen på Sri Lanka som ställer seriösa författare inför svåra frågor. Ytterst utmanar krisen nämligen hela den traditionella singalesiska självförståelsen, myten om Buddhas folk som i årtusenden värnat sin egenart mot barbarernas invasioner – inte minst mot Sydindiens hinduiska tamiler. Och en sådan omvärdering kräver tid.

Vitaliserande effekt

Det måste därför, menade hon, vara mindre komplicerat för de tamilspråkiga författare som vill föra sitt förtryckta folks talan. Paradoxalt nog har avspärningen från Sydindien haft en vitaliserande effekt. Mindre komplicerat också för singaleser och tamiler som skriver på engelska. De representerar ett samhällsskikt som i stort sett stått vid sidan av extrema nationalistiska strömningar. Den engelskspråkiga litteraturen har, av sina kritiker, länge utmålats som en produkt av en storstadselit som på sin höjd besitter andrahandsinformation om hur folkmajoriteten lever. Men den har överlevt alla dödförklaringar. På sextioalet tyckte sig visserligen poeten **Lakdasa Wikkramasinha** begå ett "kulturellt förräderi" genom att skriva på engelska, men hans explosiva sarkasmer om lögn, kulturförfall och stagnation innebar ett genombrott för en modernistiskt präglad poesi. En rad intressanta poeter framträdde med tiden. Till dem hör **Basil Fernando** vars bästa dikter kretsar kring minnesbilderna från hans barndom i en fattig fiskarby på den kristna västkusten. Likaså **Anne Ranasinghe**, med tysk-judisk bakgrund; i hennes nakna, illusionsfria poesi utgör Förintelsen en ständig bakgrund och påminnelse om att "vad som helst är möjligt / när som helst".

Nog så sentimentalt

I den etniska konflikten har en rad engelskspråkiga författare försökt ta sitt ansvar. Visserligen är somligt nog så sentimentaliserat –

som när den oskyldige tamilpojken och den oskyldiga singalesflickan inte får varann och så vidare – men det finns också flera författarskap värda att dröja vid. **Rajiva Wijesinha** slog igenom med den makabra satiren *Acts of Faith* (1985). I den ingår tamilmöreljerna i ett maktspel på högsta politiska nivå. Hänsynslösa intriger, ligistattacker, rashets, förräderianklagelser och massmedialögner, ministermord på löpande band – allt berättas i ett absurt uppskruvat tempo och samtidigt med en elegant, lite omständlig saklighet i tonfallet.

Fortsättningen, *Days of Despair* (1989), är mera dämpad och allvarlig och författaren glider ibland olyckligt nära en faktabunden kommentar till de senaste årens händelser. Då har novellsamlingen *The Lady Hippopotamus* (1991) mer att säga om Wijesinhas bredd som författare – här framträder han såväl som humorist som satiriker och allvarlig samtidskildrare.

Övertoner av slaktoffer

Rajiva Wijesinha har vid sidan om författarskapet varit outtröttlig som tidskriftsutgivare och förordsskrivare. Till dem han introducerat och stött hör **Jean Arasanayagam**, vars *Apocalypse '83* (1984) naglar fast en helvetesbildning från "svarta julis" dagar – med övertoner av slaktoffer. Historien har, skriver författarinnan ironiskt, äntligen "fått mening". Den meningen har hon sedan dess outtröttligt utforskat. I diktsamlingen som *A Colonial Inheritance* (1985), *Reddened Waters Flow Clear* (1991) och *Shooting The Floricans* (1993) gör Jean Arasanayagam upp med både ett privat och ett kollektivt arv. Historia, död och liv blir påträngande fysiska i ett dödsbesatt, häftigt framvällande bildflöde. Våldet och makten utmålats som den nya religionen, likhögarna resultatet av dess riter. De gamla gudarna är blinda, övergivna, måste försvaras mot den död som blivit vår tids sanning.

Arasanayagams novellsamlingar *Cry of The Kite* (1984) och *Fragments of A Journey* (1992) vittnar om att hon också har en sida som disciplinerad ordmålare och reseskildrare. Ljus, färger, ansikten, människooöden och röster blir delar av en tavla – en atmosfär och ett kulturmönster med skimmer av ritual och gåta.

På senare år har Jean Arasanayagam och andra engelskspråkiga författare fått en viss uppbackning utomlands, bland annat av engelska och indiska förlag. Sri Lanka har också placerats på den litterära kartan av författare i exil.

Bisarr släktkrönika

Kanadensaren **Michael Ondaatje** har visserligen bara ägnat en bok åt sitt barndomsland, den smått bisarra släktkrönikan *Running in The Family*, 1982, (på svenska *Resan hem*, 1994 – se recension på nästa sida). Men i England har **Romesh Gunesekeera** med rätta blivit uppmärksammas för sina båda böcker med motiv från Sri Lanka. Novellsamlingen *Monkfish Moon* (1992) vänder och vrider på exilens och återresans erfarenhet. Författaren visar på det bitterljuva och bräckliga i mötet med kvarvarande syskon, vänner och barndomsminnenas platser. Han frammanar också – gärna i laddade nattliga stämningar – ett Sri Lanka där skrällen och våldet ligger strax under ytan. I romanen *Reef* (1994) blickar en man från landsflykten tillbaka på en för alltid sönderslagen tillvaro som ung tjänare i ett förmöget hushåll. Där blev han vittne till hur idyllen sakta men säkert rämnade genom äktenskapskonflikter och politiska förändringar.

Vackrast och roligast

Sist men inte minst vill jag nämna en bok full av dofter, synintryck och röster från en förfluten värld. En ormtjusare, en kringvandrande försäljare som balanserar tre mäktiga bokhögar på huvudet, "The Universal Encyclopedia of Sex" som mot betalning visar unga pojkar pornografiska kort mm. **Gamini Salgado** var den förste färgade icke-europé (och som inte hade engelska som modersmål) som någonsin blev professor i engelska vid ett engelskt universitet. Under sin livstid var han framstående expert på **Shakespeare** och **D H Lawrence**. Hans självbiografiskt präglade *The True Paradise* gavs ut postumt 1993. Med den har Gamini Salgado efterlämnat något av såväl det vackraste som roligaste jag läst om Sri Lanka.

Anders Sjöbohm

Fler artiklar om böckernas Sri Lanka

Mer att läsa om Sri Lanka-litteraturen i Sydasiens av Anders Sjöbohm finns också.

I nr 2/86 finns en översiktsartikel om den singalesiska 1900-talslitteraturen och i nr 4/87 presenteras de engelskspråkiga författarna **James Goonewardene**, **Punyakante Wijesinha** och **Fajiva Wijesinha**.

I nr 3/88 finns ett avsnitt ur **Yasmine Gooneratnes** släktkrönika *Relative Merits* översatt och i nr 2/89 introduceras **Jean Arasanayagams** författarskap.

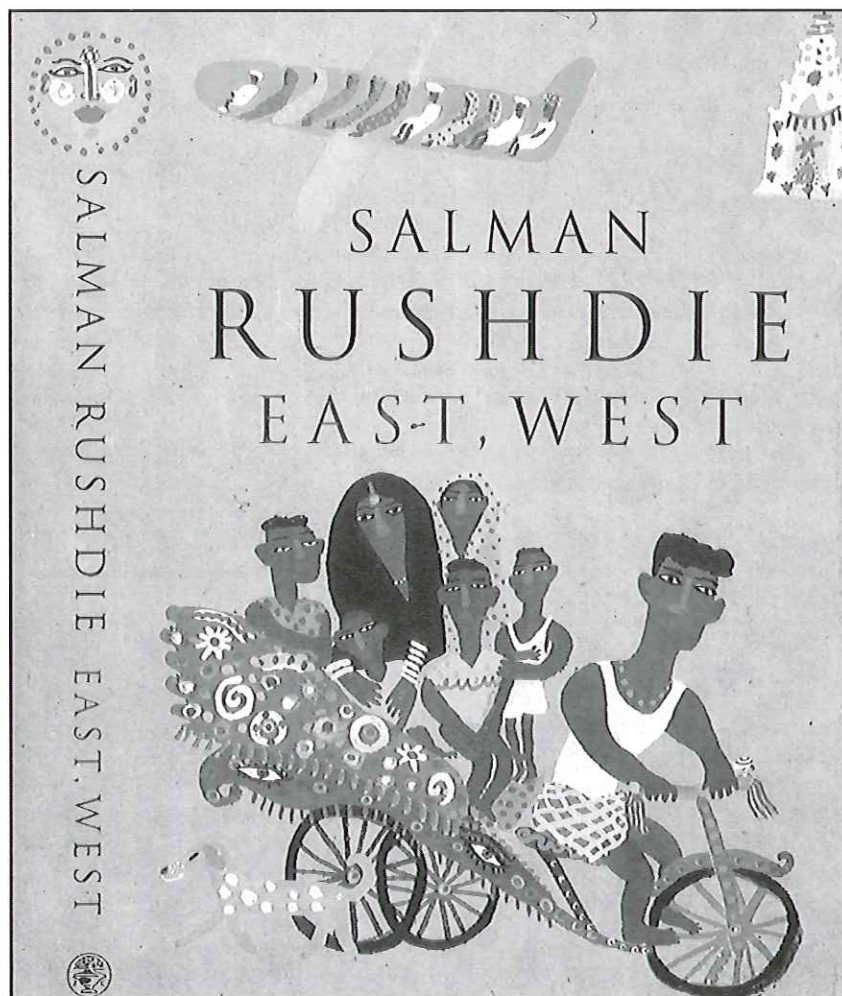
I nr 4/90 har två dikter av **Richard de Zoysa** tolkats till svenska, i nr 3/91 presenteras **Lakdasa Wikkramasinha** och i nr 4/94 har turen kommit till **Basil Fernando**.

Antologi med bidrag på alla tre språken

En bra antologi att börja med utgörs av *The Penguin New Writing in Sri Lanka* (Penguin India, 1992) till dags dato den enda antologin med bidrag från författare på samtliga språk från Sri Lanka.

Utgivaren, **Dora Goonetilleke**, professor i engelska, har försett den med en fyllig bakgrunds-teckning (om än tämligen vag i fråga om den allra senaste utvecklingen).

Öst möter väst i Salman Rushdies novelldebut.

Fortsatt drift med religiös fundamentalism

Salman Rushdie: East, West.
Jonathan Cape

Salman Rushdies första novellsamling, hans sjätte skönlitterära bok, spänner över ett mycket brett register. Nio noveller har fördelats på avdelningarna "East", "West" och "East, West". I dem möts öst och väst, och under ytan av lekfull humor anar man ett stort allvar och till och med tragik.

Som berättare kan Rushdie vara förhållandevis jordnära men än oftare tar han till saga, parodi, dräpande satir – eller kastar sig ut i en fullkomligt tyngdlös språkakrobatik. Det krävs förvisso en läsare som inte avskräcks av mångtydighet, perspektivförskjutningar, Londonslang eller oöversatta indiska uttryck. I gengäld får han/hon vara med om ett härligt, lustfyllt läsäventyr; det goda berättarhumöret tycks aldrig överge Salman Rushdie.

Rushdie skärskådar österlänningens dröm om det rika västerlandet, liksom västerlänningens dröm om österns mystiska visdom. Han driver med den religiösa fundamentalismen och liknar västerlandets kommersialism vid en auktion där ingenting är för heligt för att säljas till högstbjudande. Med ömsint inlevelse skildrar han också några invandraröden i England.

Anders Sjöbohm

Mustigt sökande efter både far och lankesiska rötter

Michael Ondaatje:
Resan hem.
Bonnier Alfabet.

Michael Ondaatje är i dag en av Kanadas främsta författare. För sin roman *Den engelske patienten* blev han till och med belönad med Bookerpriset 1992. Allt han skrivit vittnar om förkärlek för kulturhistorien och dess myter: en roman handlar om en legendarisk revolverman, en annan om en jazzmusiker före grammofoonskivornas tid, en tredje om storstaden Torontos framväxt. Flera av dem har efterhand översatts, men med Ondaatjes fjärde bok på svenska – fint översatt av Roy Isaksson – går förlaget faktiskt tillbaka till 1982 i författarens produktion.

Resan hem handlar om Michael Ondaatjes egna rötter, fjärran från Kanada. Sina första elva år bodde författaren på

Sri Lanka, och boken bygger på intrycken från två "hemresor" 1978 och 1980. Det var innan det fruktansvärda inbördeskriget mellan Sri Lankas regeringsarmé och tamilgerillan bröt ut på allvar, men Michael Ondaatjes bok har andra kvaliteter än den politiska analysen. Den är i stället en mycket märklig mosaik, där stilar och infallsvinklar och olika tidsplan blandas, till och med prosa och poesi. Fakta, hörsägnar och osannolika historier, citat och ren fiktion bryts mot varann, en drastiskt korthuggen humor mot djupt allvar. Ibland står författaren/resenären själv i centrum, ibland hans förfäder, ibland Sri Lanka. Tillsammans, understryker de många enskildheterna hur vanskligt det är att gripa om det förflutna, det privata så väl som det kollektiva.

Som det i särklass viktigas-

te temat utkristalliserar sig efterhand sökandet efter Michael Ondaatjes egen far och den gåta han representerar. En svårt alkoholiserad plantageägare vars deliriumanfall med tiden får alltmer groteska och storslaget offentliga följder. Samtidigt en ömsint och kärleksfull far, en man med värme och humor, uppskattad av sina vänner. Ska man skratta eller gråta, och hur mycket är sant?

Egentligen är det ett under att författaren får sina många trådar att löpa ihop, men uppbyggnaden är mycket elegant och medvetet gjord, prosan tät och sinnlig. Det blommar och det doftar och historierna om mormor som ideligen stjal blommor ur andras trädgårdar och flera gånger tappar sitt lösbröst är lika galna som dem om fadern. Därtill kommer tidsbilderna: de märkligt muntra sidor som låter tjugotolets nöjes-

lystna överklass i Colombo passera revy med vilda fester och kapplöpningsbesök, med enleveringar och vådaskott och konkurser.

Det finns flera anspelningar på kända figurer och historiska händelser, men på ett sådant sätt att man inte behöver några förkunskaper. Förra premiärministern John Kotelawala bjuder på storslagen frukost och skrattar gott åt att en gång ha blivit slagen medvetlös av Ondaatjes berusade far, författarinnan Yasmine Gooneratne figurerar som badvakt i Ondaatjes skola och 1971 dyker en ytterst artig samling väpnade JVP-rebeller upp hemma hos Ondaatjes far. De konfiskerar en hagelbössa och ett luftgevär och spelar hela eftermiddagen cricket med Ondaatjes syster...

Anders Sjöbohm

Det sjuder av helig vrede

Unga indiska katoliker reagerar mot ständiga attacker

Mördaren släpade ut henne inför passagerarna och fortsatte att hugga henne. Badande i en pöl av blod fann man henne vid vägkanten med 40 hugg i kroppen. Inte en enda person kom till hennes hjälp. Allt tyder på att det allt var välplanerat. Busspassagerarna var statister i en djävulsk, of-fentlig avrättning.

I februari i år höggs **Sr. Rani Maria** ihjäl på en buss i delstaten Madhya Pradesh i centrala Indien.

Nu är katolska kyrkan i Indien heligt förbannad. Under de senaste fem åren har många nunnor och präster utsatts för brutala attacker i landet. Det började i juli 1990 då oidentifierade män bröt sig in i St. Mary

skolan i Uttar Pradesh och våldtog två av skolans nunnor. Sedan dess har attackerna ökat.

Utvalda offer

Aktivisten och prästen **Desmond De Souza** misstänker att attackerna inte är slumpmässiga. Det finns ett mönster som tyder på både ekonomiska och politiska inslag. Han har arbetat i många år med sociala frågor både i Indien och i ett flertal asiatiska länder och vet därför vad han talar om.

– Samtliga av de utsatta arbetade med fattiga tillhörande stamfolk, lågkastgrupper och daliter. Dessa arbetare ses inte med

blida ögon av lokala makthavare vars intressen äventyras.

Varför Sr Rani Maria?

Det finns åtminstone två skäl till varför Sr Rani Maria mördades, hävdar Fr. Desmond. Dels så arbetade hon bland fattiga stamgrupper i byn – vilket störde och oroade byns penningutlånare men också andra mäktiga grupper i området – dels så löste Sr. Rani Maria ut bybor mot borgen. Dessa människor hade, på bymakthavarnas uppmaning, fängslats utan anledning. Dessutom anlät hon en advokat för att ta sig an deras fall. Det blev för mycket för motståndarna. Nunnan och de andra skulle få sig en läxa.

Ingen reagerar

En natt knackades de på Fr. Devasias fönster, i Ghaziabad i delstaten Uttar Pradesh. Han öppnade och någon sköt ut hans ena öga med ett pistolskott.

Andra präster har "försvunnit", strypts och skjutits ihjäl. **Fr. Britto**, i Ooty, Tamil Nadu, fick tidigare i år ett anonymt meddelande; "låt de lågkastiga vara i fred eller ta konsekvenserna." En kort tid senare sköts han ihjäl.

Fr. Desmond menar att det som gör mest ont är det indiska samhällets gränslösa tystnad.

– Myndigheterna är ointresserade. Det är knappast ens någon på gatan som reagerar. Till och med pressen är tämligen tyst i denna fråga. Det är som om dessa nunnors och prästers liv och arbete inte är värt något i samhällets ögon. Varför är det så? Är det för att de är kristna eller för att de arbetade med de maktlösa?

Vad som gör dessa nunnor och präster till enkla måltavlor är att de oftast arbetar ensamma eller ett fåtal tillsammans i avlägsna trakter. De är offentliga personer och befinner sig ofta i en fientlig omgivning. Varken kyrkan eller polisen tycks kunna ge dem något skydd.

Arbetet bland fattiga ogillas

Fr. Desmond är intensivt medveten om att dessa förföljelser antagligen bara är en början. Ju mer kyrkan engagerar sig i de fattigas tillvaro desto mer räknar man med angrepp av olika slag. 1992 bestämde de indiska biskoparna sig för att satsa ytterligare krafter på att hjälpa daliter, lågkastiga kvinnor och oorganiserade arbetare. Attacker mot nunnor och präster har därefter intensifierats.

Olyckligtvis har våldet fått ett visst stöd från militanta och fundamentalistiska hinduer som främst tillhör de högre kasterna. De hävdar att kyrkans egentliga syfte inte

THE INTERNATIONAL SMILE OF THE GULF

FLYGA MED GULF AIR TILL:

DHAKA, KARACHI, DELHI, MADRAS
BOMBAY, COLOMBO, BANGKOK, SINGAPORE
SYDNEY/MELBOURNE, HONGKONG, MANILA
GULF-STATER OCH AFRIKA.

metropolresor

Luntmakargatan 42
111 37 STOCKHOLM

Tel: 08-10 45 58

Fax: 08-723 06 66

GULFAIR طيران الخليج

FLYING WITH STYLE.

är att hjälpa de fattiga utan att bedriva mission. Kyrkans sociala verksamhet och skolorundervisning är endast en förevändning till att konvertera daltier och stamfolk till kristendom.

Politiskt spel

Detta är föråldrade och stereotypa argument. Man kan istället ifrågasätta de som för detta resonemang. Hur kommer det sig att det är främst de högkastiga som framhäver missionsaspekten, medan de lågkastiga är glada åt att någon överhuvudtaget bryr sig om dem?

Man kan också fråga vad de hinduiska religiösa organisationerna gör åt detta våld. Fördömer de våldsbrotten? Deras egen sociala verksamhet tycks sällan sträcka sig till de mest behövande. Kan de därför döma allt kyrkans sociala arbete som värde-

löst?

Det finns också en politisk aspekt på angreppen mot de kristna. Organiserade fundamentalister använder missionsargumentet och backar lokala makthavare i sina egna politiska strategier. Maktpositioner på alla nivåer hägrar.

Det regerande Kongresspartiet – som har flera kristna ministrar – är i gungning. Detta har givit utrymme för oppositionen. De främsta oppositionspartierna, BJP och Janata Dal, mobiliserar nu sina krafter på alla nivåer. De kommer inte låta sig hindras av något för att komma till regeringsställning.

Man skyr inga medel för att göra sig utav med allt icke-hinduiskt. BJP har anklagats av regeringspartiet och pressen för att underblåsa lokala konflikter, men det är därmed inte sagt att de skulle ligga bakom

Kristendomen har nästan 2.000 årgamla rötter i Indien. Allt oftare utsätts dock kristna för våldsattacker. Något som yngre katoliker nu vägrar att längre stiltigande tåla.

FOTO: KATARINA SANDSTRÖM

förföljelserna av de kristna. Congress (I) håller dock låg profil angående attackerna. Inte undra på att civilministern **Margaret Alva**, som själv är katolik, naivt säger att hon inte förstår varför nunnor angrips. Regeringen är väl medveten om att det inte lönar sig att stöta sig med fundamentalisterna så här året innan de landsomfattande valen.

Kristendom i 2.000 år

Bland samtliga samhällsgrupper i Indien finns det en misstänksamhet gentemot kristna. Detta är oftast grundat på bristande kunskaps samt fördomar. Trots att kristendomen funnits i Indien i snart två tusen år är det anmärkningsvärt hur lite indier i allmänhet vet om kristendom och de kristnas levnadssätt.

Det går inte längre att tala om kristendomen som en icke-indisk, främmande religion, som är påtvingad indierna. Men de kristna har till en viss del säkert sig själva att skylla för denna okunnighet. Man utgör en minoritet – endast tre procent – som varken är högljudd eller militant..

Oftast uppfattar de sig själva som indier i första hand och som kristna i andra hand. De religiösa attributen är inte det primära. Detta gäller också många andra religiösa grupper och särskilt så bland minoriteterna.

Det är att säga för mycket att detta skulle vara en religiös konflikt mellan kristna och hinduer. Snarare är det en social konflikt mellan välbärgade hinduer som känner sig hotade av kyrkans sociala verksamhet och de kristna socialarbetarna.

Men andra ser det som ett tillfälle till att använda motsättningarna för egen politisk vinning.

Unga vill slå tillbaka

Förföljelserna av katoliker har vid det här laget gått så pass långt att polisen har erbjudit vapenlicenser till kyrkan. Något man dock har avböjt. Kyrkans protester, hittills, har varit bestämda men lågmälda. Våld löses inte med våld, menar representanter, och manar till besinning och bön.

Dock finns det en argare falang inom kyrkan som manar kyrkans ledning till skarpare och aktivare protester. Denna falang utgörs av yngre katolska ledare – många daliter – som vägrar låta sig tryckas ner av någon. De anser att det redan har gått för långt.

Frågan är hur länge det dröjer innan de yngre katolska ledarna slutar att lyssna på sina överordnades fredliga uppmaningar och upphör att vända andra kinden till.

Charles Camara

Kongresspartiet trevar sig fram

Calcutta 27 juli 1995

Jag är rädd för att min krönika kommer att kännas en aning avslagen, men jag kan knappast hjälpa det. Situationen på plats här är mer eller mindre frusit fast i en form. För att tala klarspråk: Jag rapporterade i mitt förra brev om de ledande nationella partiernas drag och manövrar med siktet inställt på valet till parlamentets underhus, Lok Sabha, i början av 1996. Sedan dess har situationen endast marginellt förändrats.

Efter bakslaget som kongresspartiet drabbades av i delstatsvalen i fjol lyckades partiet något bättre i de fyllnadsval som hölls till 20 platser i 14 delstatsparlament. Ändå var nervositeten så stor att unionsregeringen övertalade chefsvaldomaren T N Seshan att skjuta upp redan utlysta fyllnadsval också till nio platser i Lok Sabha – i hopp om att partiet först måtte återvinna förlorad terräng genom någon form av målmedvetet agerande.

Slog mot öm punkt

Den rivaliserande Kongressen, lanserad av Narasimha Raos ärkerival Arjun Singh och den ledande Uttar Pradesh-politikern N D Tiwari, har misslyckats med att vinna något dramatiskt insteg bland de djupa leden bland kongresspolitiker såväl i parlamentet som på delstatsnivå. Men likväl förefaller deras två huvudanklagelser mot Rao-regeringen – att man för en politik som missgynnar de fattiga och att man inte håller efter hinduchauvinismen – ha slagit mot en öm punkt.

För att bemöta dessa attacker har premiärministern beslutat att dämpa ner de mest stötande delarna av liberaliseringsprogrammet. Fastän man riskerar att ödelägga den långsiktiga strategin för den nya ekonomiska politiken har unionsregeringen arbetat fram en plan för att pumpa in rekordbeloppet 70 miljarder rupees i projekt för fattigdomsbekämpning på landsbygden under pågående budgetår. Eftersom kongresspartiet och dess administrativa apparater ute i delstaterna (förvisso i alla stater) nu är som de är kan man emellertid förut-sätta att en stor del av dessa medel aldrig kommer att nå sina mål utan tappas av på vägen.

Terroristlagen

För att bemöta den andra anklagelsen om en alltför mjuk attityd gentemot hinduchauvinismen har unionsregeringen som ett första steg låtit TADA, the Terrorist and

RAVI SHANKAR/INDIA TODAY

Disruptive Activities (Prevention) Act, den största irritationskällan bland den muslimska minoriteten, löpa ut den 23 maj. Denna drakoniska lag gav polisen nästan o begränsade repressiva maktbefogenheter, vilka till överväldigande delen riktats mot muslimer.

Under en tid anslöt sig t o m de muslimska ledarna inom Congress(I) till oppositionspolitikernas krav på lagens avskaffande. Unionsregeringen hade dock planerat att ersätta den avskaffade lagen med en ny lagstiftning med bara obetydligt mindre repressiva åtgärder.

Men efter att lagförslaget accepterats av underhuset, där Congress(I) lyckades ro i land en majoritet, blockerades det senare i överhuset där det regerande partiet saknar egen majoritet.

Hotet består

I mitt förra brev nämnde jag de hotfulla moln som framträder mot horisonten i form av det hindufundamentalistiska BJP. Partiet har egna regeringar i tre delstater, och ingår som part i ytterligare en. Två av dessa stater, Gujarat och Maharashtra, är landets mest industrialiserade. BJP är också största oppositionsparti i parlamentet liksom i fem delstater.

Dessutom har det sedan sist skett en betydelsefull förändring då partiets roll skiftat från att vara opposition till att inneha den reella makten i delstaten Uttar Pradesh. Detta sedan man lyckats få det av daliter dominerade partiet BSP, Bahujan Samaj Party – lett av Kanshi Ram, att bryta sin allians med Samajwadi Party och i stället installera en minoritetsregering med BSP:s Ms Mayavati som chefsminister. En regering som är hopplöst beroende av BJP:s stöd för sin överlevnad.

Framgången kan BJP delvis tillskriva

Mulayam Singh Yadav, den avsatta koalitionsregeringens chefsminister och ledare för Samajwadi Party. Enligt samstämmiga uppgifter undergrävde han sin egen legitimitet genom att släppa tyglarna lösa åt partiets "gorillor" och genom att gynna sin egen Yadav-kast medan daliterna nonchalerades.

BJP främste utmanaren

Även om det är alldeles för tidigt att nu sia om utgången av nästa års Lok Sabha-val är BJP, såsom förhållandena är i dag, otvivelaktigt den främste utmanaren till regeringsmakten. Partiet är mera sammankhållet än å ena sidan Congress(I) och å andra sidan alliansen mellan Nationella Fronten och Vänsterfronten (NF-LF).

Även om det förekommer fraktionsmotsättningar inom partiet och korruptionsanklagelser mot en del partiföreträdare ute i delstaterna, så står det högsta ledarskapet för en fläckfri image och bättre relationer. På en nationell sammankomst nyligen blev BJP först med att lägga fram ett utkast till valstrategi med tre viktiga frågor i förgrunden. Dessa är:

Krav på en enhetlig indisk civillagstiftning, vilket innebär att muslimerna berövas privilegiet att följa en särskild sharia-styrd familjerätt; krav på att illegala invandrare, d v s pakistanier och bangladeshare som förmodas finnas i stort antal i Västbengalen och Bihar samt i storstäderna Delhi och Bombay, utvisas; samt Swadeshi – ett främjande av nationell industri och ekonomi – samtidigt som man inte helt avvisar den nya ekonomiska liberaliseringspolitiken.

Kongresspartiet trevar sig fortfarande fram. Vid den nyligen avslutade konklaven i Surajkund, nära Delhi, en samling av partiets 200 ledande personer inklusive ministrar och partifunktionärer, var det tänkt att en valstrategi skulle utformas och ny kraft skulle ingjutas hos deltagarna. Men resultatet blev ingetdera.

Mord skakar kongressen

Församlingen lyssnade på en monolog av premiärministern, utan någon klar inriktning men full med en tung portion moralistiska sentenser. Det sista kändes kanske nödvändigt eftersom partiet just för närvarande skakas av att ledaren för kongresspartiets ungdomsförbund i Delhi arresterats, misstänkt för att ha mördat sin hustru på ett ohyggligt sätt och därefter försökt göra sig av med hennes sönderhackade kropp i en stor ugn på en restaurang i New Delhi.

Den tredje utmanaren om makten, alli-

ansen mellan Nationella fronten och Vänsterfronten, är knappast i bättre kondition. Trots att alla har talat om det stundande Lok Sabha-valet i flera månader har ingenting gjorts hittills för att försöka utforma ett gemensamt program.

Latenta konflikter

Det är heller ingen hemlighet att ledarna för NF såväl som dess viktigaste medlemsparti Janata Dal har skiljaktiga åsikter inbördes – och tillsammans är de i mycket oense med Vänsterfronten. Det finns latenta konflikter mellan samtliga ledande gestalter inom Nationella fronten. Andhra Pradeshs chefsminister **N T Rama Rao** som är frontens ordförande övertalade de andra partierna att bjuda in **Ms Jayalitha**, AIADMK:s chefsminister i TamilNadu, och låta hennes parti ingå. Något som Vänsterfrontens ledare bestämt motsätter sig.

Många enskilda ledare i Janata Party och CPI skulle inte heller välkomna att Mulayam Singh gick med i NF, medan däremot CPI(M) är ivriga förespråkare för just det. Även om diskussioner pågår i alla dessa frågor kommer det inte att bli lätt att sammanjämka så motsatta åsikter. Läggs därtill att sedan **V P Singh** trädde tillbaka saknas det någon märkbar personlighet som kan förläna Janata Dal och/eller NF ett sken av trovärdig livskraft.

Kluvenhet inom vänstern

Också vänstern befinner sig i dålig form. Dess största representant, CPI(M) har hittills misslyckats med att fastställa en strategi huruvida partiet ska kämpa på två fronter samtidigt eller om man ska identifiera antingen Congress(I) eller BJP som huvudfiende och anpassa sin politik därefter.

Däruöver är CPI(M) för närvarande skakat i sin bastion Västbengalen. I de val som nyligen hölls till 80 fullmäktigeplatser i Calcutta och i olika delstatsdistrikt led CPI(M) betydande förluster till Congress(I).

Vänsterfrontens image har dessutom fläckats ned till följd av ett fall i hovrätten, rörande en friställd jutfabriksarbetare som är försvunnen efter att ha utsatts för polisens övervåld. Polismyndigheterna försökte länge dölja övergreppet, och höga polisbefäl ljög om fallet inför rätten. Vänsterfrontens främste juridiske företrädare, Advocate-general, pläderar nu till polisens försvar i målet som ännu pågår.

Tiden håller på att rinna bort. Om inte NF-LF gemensamt och de ingående partierna var för sig gör allvarliga försök att ordna upp sina affärer, och gör det så tydligt att man återvinner folkets förtroende, kan utsikterna för människorna i landet komma att bli dystra.

Ajit Roy

Översättning: Lars Eklund

Buddhistmunken från Dimbulagala hetsade till krig

Det här landet är det enda landet för singhaleserna. Om vi förlorar Sri Lanka, kommer framtida generationer att förbanna oss. Det är bättre att dö medan vi kämpar än att leva i slaveri. Tamilerna, som invaderar oss, betraktar inte norr och öst som sitt hem. De springer iväg till Tamilnadu och de anfäller oss. Deras utbildningsläger är där. Vi har sprungit tillräckligt långt. Padaviya är vår nordligaste fästning. Jag ber er, avlägg ett löfte att ni skall spilla er sista droppe blod medan ni försvarar detta land. Gör detta löfte i Lankas namn, i Buddhans, lärans och församlingens namn.

Citatet ovan är från ett tal av en berömd buddhistisk munk hållet i januari 1985 i samband med att singhalesiska civila beväpnades av Sri Lankas armé och uppmanades att lägga beslag på tamildominerade områden i nordöst. Talet är återgivet i **M Gunaratnes** bok *For a Sovereign State*, publicerad 1988 av Sarvodayarörelsen (!) i Colombo.

I boken tas munken och det som han stod för i försvar. Dit hör tanken på att det är legitimt att lägga beslag på tamildominerade områden med våld, med motiveringen att Lanka är en singhalesisk-buddhistisk enhetsstat i vilken tamilerna är främlingar. Våld förklaras vara legitimt om det utföres i den singhalesiska nationens, buddhans, lärans och sanghans namn.

Grunden till konflikten

Denna statsideologi om den suveräna singhalesisk-buddhistiska enhetsstatens försvarande med våld utgör själva grunden för konflikten mellan singhaleser och tamiler. Det är en ideologi som inte erkänner Lanka som ett mångkulturellt samhälle än mindre erkänner tamilerna som ett folk med rätt till självbestämmande.

Munken i fråga är välkänd som "munken från Dimbulagala". Hans namn är **Kitalagama Siri Silankara Thera** från klostret Dimbulagala i Polunaruva-distriktet på den nordöstra gränsen till tamillandet. Sedan mer än 47 år har han oförtrutet propagerat att singhaleser skall erövra tamilskas områden. Normalt omgavs han av livvakter, dock inte den ödesdigra dagen 25 maj 1995. Då sköts han ihjäl, 71 år gammal.

Tamiltigrarna LTTE anklagas för dådet. Munken personifierade konfliktens orsaker. Att döda honom var naivt och oförsvarligt, icke desto mindre förstäligt. Mordet undanröjer inte konfliktens orsaker, men förpliktar oss att identifiera dem

och göra oss medvetna om dem.

Munkens initiativ att bosätta buddhistiska singhaleser på tamilska områden sammanföll med den från 1983 officiella linje som drevs av konstbevakningsministeriet under ledning av **Gamani Dissanayaka**.

Engagerad av regeringen

Tjänstemän inom Dissanayakas ministerium engagerade Dimbulagala-munken för att mobilisera singhalesiska bosättare till att i augusti 1983 bosätta sig på floden Maduru Oyas östra strand. Munken organiserade intaget av ca 3.000 bosättare med 200 lastbilar i området under buddhistiska förtecken. Till det hade han erhållit 200.000 rupier av ministeriet. Det visade sig till slut att 45 000 singhalesiska bosättare slog sig ner i området med ministeriets hjälp (i strid mot presidentens vilja).

Vad en svensk läsare bör veta är att Maduru Oya-projektet ingick i Mahaveli-projektet som delvis finansierades med hundratals miljoner kronor av SIDA på 1980-talet. Svenska skattebetalare bidrog sålunda indirekt till att finansiera krigsmunken från Dimbulagala och därmed till att konflikten intensifierades.

Etnisk rensning

SIDA kände väl till krigsmunkens och ministeriets ambitioner att förvandla ett rent utvecklingsprojekt till ett projekt för etnisk rensning av tamiler till förmån för singhaleser både när gäller Maduru Oya och Yan Oya-projektet, som även inkluderade Väli Oya (Manal Aru)-projektet. Det signerades 1986 av Dissanayaka.

Tanken var att bryta sönder en sammanhängande tamilsk bosättning i den östra provinsen genom att flytta dit singhaleser. Dimbulagalamunkens aktiviteter bör ses i detta större sammanhang av en antitamilska folkomflyttningspolitik initierad, finansierad och stödd av Dissanayakas mi-

Kitalagama Siri Silankara Thera, krigshetsande munk i Dimbulagala sköts ihjäl den 25 maj i år. Tamiltigrarna beskylls för dådet. Bilden hämtad från The Island International 31 maj 1995.

nisterium till del också finansierad av oss. I dag är Väli Oya (Manal Aru) på gränsen mellan den östra och norra provinsen ett av de blodigaste slagfälten mellan LTTE och regeringsstyrkorna. "Utveckling" är inte möjlig.

Nästa korståg

Nästa buddhistiska "korståg" organiserat av munken ägde rum 1985 i Padaviya, som redan på 60-talet koloniserats av 50.000 singhaleser på dåvarande premiärministern D S Senanayakes initiativ.

Padaviya låg i södra spetsen av det område som av LTTE förklarats vara Tamililam. Det var i samband med att armén beväpnade dessa singhalesiska bosättare som munken höll det tal som citerades i början. Munken har sålunda under lång tid förespråkade en bosättningspolitik som medförde ökade konflikter mellan singhaleser och tamiler.

Munkens beskyddare, Gamani Dissanayaka, ministern som tog emot våra skattepengar, var också involverad i bränningen av stadsbiblioteket i Yalppanam (Jaffna) 1981 och i formuleringen av fördraget mellan Indien och Sri Lanka 1987.

Efter mordet på Premadasa i maj 1993 inledde Dissanayaka en ny politisk karriär. Men det tog abrupt slut när han föll i oktober 1994 själv föll offer för en självmords-

bombare, som sprängde honom i småbitar. Båda mordet tillskrivs LTTE.

Starkt folkligt stöd

Några timmar före krigsmunkens högtidliga begravning lördagen 3 juni 1995 utbröt en anti-tamilsk pogrom i staden Galle, där omkring 20 tamilska affärer brändes ner. Munken hade ett starkt folkligt stöd och även även i den buddhistiska och politiska hierarkins topp.

Ännu den 13 juni kunde tamiler från Galle inte lämna de hinduiska templen som de uppsökt som skydd för att undslippa lynchning. 250 extra poliser inkallades för att skydda tamilerna. Polismästaren i Galle hänvisade till underliggande hatkänslor som ännu inte funnit utlopp bland singhalesiska våldsverkare.

Sydvästkusten, där Galle ligger, är traditionellt ett centrum för den singhalesiska antitamilska nationalismen och rasismen. Krigsmunken kom ursprungligen från detta område. Många singhaleser, dock inte alla, tänker som munken även om inte alla demonstrerar sitt hat mot tamiler lika öppet som han.

Ingen marginell företeelse

Han är ingalunda marginell eller otypisk. På 80-talet fann jag mer än 100 singhalesisk-buddhistiska organisationer med

liknande singhalesisk-fascistiska åskådningar. Även President Chandrika Kumaranatunga-Bandaranayaka låtsades som ingenting i fråga om munkens förflutna. Hon önskade att munken skulle nå nirvana!

Hennes önskan är inte naiv. Den sammanfaller med att större delen av den singhalesiska vänstern, som hon representerar, åter fångats in av lejonets svans. Historien går igen. Den singhalesiska vänstern har regelbundet svikit sina ideal. Vänsterns historia i Sri Lanka ger inte ens ett hopp "trots allt".

Vad vi har att se fram emot är ett blodigt inbördeskrig med hjälp av indiska och israeliska vapen och rådgivare. Ett inbördeskrig som kan utvecklas till att bli ett regionalt sydasiatiskt krig med inblandning även från områden utanför Sydasiens.

LTTE kan drivas mot en punkt då det utropar nationellt oberoende för sin stat Tamililam – med förväntat stöd från indiska delstaten Tamilnadu och några andra stater i vardande. Åter kan vi se fram emot en total omtolkning av Buddhans yttersta angelägenhet från avståndstagande från våld till att motivera ett utövande av rasistiskt våld.

Peter Schalk

Illvilligt förtal sprids om mördad mattpojke

Bonded Labor Liberation Front, BLLF (Skuldslavarnas Befrielsefront) är övertygade om att Pakistan vill krossa BLLF. I början av juni genomfördes en räd mot man huvudkvarteret i Lahore då 16 personer greps och misshandlades.

Man började dagen med att arresterare tre av BLLFs aktivister och beslagtogs deras bil, bandspelare och andra av BLLF:s tillhörigheter. Senare greps ytterligare 13 personer. Bland dessa fanns **Iqbals** mor och två syskon samt hans släktingar **Lyakat** och **Faryad Masih** som blev vittnen till Iqbals mord den 16 april i år.

Arresteringar

Ännu tidigare, den 5 juni, arresterades journalisten **Zafaryab Ahmed**. Han anklagas, tillsammans med BLLF:s ledare **Ehsan Ullah Khan**, för att ha spritt rykten till andra länder. Dessa rykten anses vara för att skada Pakistans ekonomi.

Bakom dessa anklagelser ligger en intresseförfrågan från filmregissören **Giuseppe Tornatore**. Tornatore läste om mordet på Iqbal Masih och blev intresserad av att göra en film om honom.

Han tog då kontakt med **Suresh Verma** som är indier och arbetar i USA för att få lite mera information. Verma, i sin tur, kontaktade Zafaryab Ahmed. Samtalet var avlyssnat. Man sa att en film om en mattpojke, med Iqbal som förebild, skulle kunna spelas in i Pakistan, Indien, Sri Lanka eller i Bangladesh.

Svensk filmare upprörd

Detta geografiska påpekande menar nu polis, matthandel och delar av Pakistans press är bevis för att falska propagandafilmer spelas in i Indien för att skada Pakistan.

Det finns veterligen bara en längre film som handlar om mattbarnen nämligen den svenska filmen *Mattan*. Filmaren och journalisten **Magnus Bergmar** är mycket upprörd över detta påstående. Han säger själv att bevisligen är filmen inspelad i Pakistan. Alla är pakistaner och talar antingen urdu eller punjabi.

En del av dem som nu argumenterar att filmen är inspelad i Indien är själva intervjuade i den. Magnus Bergmar har heller aldrig varit i Indien, än mindre spelat in någon film där.

Tortyr och hot

I filmen "Mattan" vittnar **Anwar Sadiq** om hur polis och domare i Pakistan bryter mot lagen. Anwar fick med sig polis och domare till Khara där 300 barn i åldrarna fyra år och uppåt sitter och kny-

ter mattor. Ägaren tas till staden Kasur men istället för att där registrera en anmälan mot honom så frigges han.

Framför polisen hotar mattägarna att döda Anwar och BLLF:s ledare. Man hotar också att bränna ner Anwars hus. Samma personer som Anwar tidigare fått med sig till fabriken dyker senare upp hos Anwars familj.

Anwar själv är inte hemma så man nöjer sig med att hota hans far och gripa den 20 åriga brodern **Shahzed**. Shahzeds rygg kommer aldrig mer att se ut som tidigare. Polisen slog sönder hans rygg med ett läderredskap. Detta hade domaren gett order om. Sedan dess har Anwar hotats.

Kronvittne flyr landet

Nu finns Anwar i Schweiz för att söka asyl. Beslutet att lämna Pakistan fick han lov att ta efter att man försökt bränna ihjäl honom. Anwar hade varit i Islamabad för att åt BLLF följa målet mot en tegelbruks- och mattfabriksägare.

När han kom hem hörde han en kväll hur folk smög omkring utanför huset. Hans familj var inte hemma. Han anade oråd och sprang ut genom bakdörren samtidigt som en brandbomb slängdes in.

Ifrågasatt ålder

Tyvär så är det få advokater som ställer upp såsom Anwar har gjort för mattslavarna. Ordförande i Kommissionen för Mänskliga Rättigheter i Pakistan, advokaten **Asma Jehangir**, säger att Iqbal inte var 12-13 år när han dog.

Kommissionens rapport ska basera sig på att släktingar till Iqbal har sagt att han nog var mellan 15 och 20 år när han mördades. BLLF:s ledare, Ehsan Ullah Khan, säger att detta är rent förtal.

Asma Jehangir har, enligt BLLF:s ledare, under många år jobbat på att förtala organisationen. En orsak sägs vara att Asma Jehangirs familj själv äger en textilfabrik som använt barnarbetare. Det är känt att företaget även exporterar sina varor till några företag i Sverige.

Iqbal blev aldrig registrerad när han föddes, men en medicinsk undersökning vid Lidköpings sjukhus, utförd när Iqbal var i Sverige förra året tyder på att han inte var mer än 12-13 år när han mördades. Syftet med att sprida osanna rykten om Iqbals ålder är endast att skada och minska Iqbals betydelse, kommenterar Ehsan Ullah Khan.

Invandrarförfattare med livserfarenhet

Flaming spirit. Stories from the Asian British Women Writers' Collective. Edited by Rukshana Ahmad and Rahila Gupta. Virago.

Tioårsjubilerande Asian Women Writers Collective trotsar nedskurna anslag genom att ge ut sin fjärde antologi och det med bidrag av medlemmarna själva. I tjugo noveller möter vi tjugo brittiska författarinnor av asiatisk härstamning, de flesta med rötter i Indien, Pakistan och Bangladesh. Än tas vi med till en bengalisk by, än till Oxford. Någon gång är bakgrunden obestämd och en annan gång är den närmast symbolisk.

Vad novellerna först och främst belyser är invandringens erfarenhet ur kvinnoperspektiv, med en djup och nyanserad insikt om vad kulturkrockar och ifrågasatta värdeskalor kan kosta. Somliga gestaltar ett gammalt ingrott kvinnoförtryck som följt med från hemlandet. Andra pekar på nya möjligheter (ett friare liv) för kvinnorna och åter andra pekar på nya hot (rotlöshet och rasism).

Bara ett exempel: **Seema Jeenas** underfundigt ironiska berättelse om den unga kvinnan som lever instängd i kvinnornas avdelning av ett storhushåll i Pakistan. Hon har lyckats tjata sig till att få en utbildning, men denna tog tvärt slut sedan en av hennes kamrater rymde med en kristen pojke – hemska tanke, en hedning till råga på allt!

Väl hemma igen i sitt kvinnofängelse avslår hon det ena friaranbudet efter det andra – ända tills en pakistancier bosatt i England dyker upp. Då anar hon att frihetens timma har slagit och hon tackar illa kvickt ja – bara för att finna att hennes liv i England artar sig till att bli lika instängt. Dagarna i ända sitter hon vid fönstret alltmedan svärmodern och mannens systrar irriteras över hennes "skamlösa" beteende.

Hennes snälle man slits mellan viljorna och till sist finner han en utväg som passar alla – han köper sin hustru ett bambujalusi och menar nu att hon har alla möjligheter i världen att sitta bakom det och – själv osedd – titta ut över det engelska gatulivet. Och när hon ser hans välvilliga uppsyn kan hon inte göra annat än försöka tvinga sig till att le tacksamt...

Humor växlar med allvar i berättelserna, poetisk prosa med vardagsrealism, busiga småflikor i huvudrollen med vördnadsbjudande gamla kvinnor, fattigbönder med nyriska butikägare. Den litterära kvaliteten är genomgående mycket hög och nästan allt är skrivet på lättillgänglig engelska: En mångskiftande, spännande och hoppfull antologi med en rad levande människoöden. Förhoppningsvis får vi en dag se något liknande på svenska!

Åsa E Hole

Anders Sjöbohm

BANGLADESH

Strejker lamslår ekonomin

Oppositionen under ledning av **Sheikh Hasinas** parti Awami League fortsätter sin envetna kamp att försöka tvinga premiärminister **Khaleda Zias** regering till eftergifter i fråga om ett kommande parlamentsval. Man kräver att regeringen först lämnar över makten till en expeditionminister innan valen hålls, något Khaleda Zia vägrar acceptera. Under lång tid har generalstrejker utlysta av oppositionen titt som tätt lamslagit den bangladeshiska ekonomin. Enligt beräkningar av handelskammaren i Dhaka förlorar landet 60 miljoner US-dollar per förlorad arbetsdag.

Medborgarrättskämpa fängslades

Den 30 juli fängslades **Farhad Mazhar** under Special Powers Act. Han är författare och en av ledarna för Ubinig, en välkänd inhemsk organisation som arbetar med utvecklings- och miljöfrågor. Under denna lag kan personer hållas fängslade upp till fyra månader utan rättegång, och utan att någon orsak behöver uppges. I Farhad Mazhars fall tros orsaken vara hans artiklar i Ubinigs tidning Chinta, där han uttalat sig kritiskt kring ett polisuppror i december 1994. Hans fängslande har fått stor publicitet och har

väckt protester inom landet liksom internationellt.

Special Powers Act infördes 1974 under **Sheikh Mujibs** regering och har genom åren utnyttjats av sittande regimer för att straffa anti-statlig verksamhet och undertrycka opposition. Denna så kallade black law lever kvar även efter det att Bangladesh haft demokratiska val. Under de senaste åren har otaliga politiska aktivister och journalister hållits fängslade under ett par månader. Fängslandet av Farhad Mazhar är ännu ett exempel på de brott mot mänskliga rättigheter och det förtryck av pressfriheten som alltjämt sker i landet.

INDIEN

Norsk turist mördad av Kashmir-gerilla

Söndagen 13 augusti hittades 27-åriga norske dansaren **Hans Öströ** mördad, halshuggen utanför staden Srinagar i Kashmir. Han tillhörde en grupp om sex utländska turister som drygt en månad tidigare kidnappades av den tidigare okända gerillagrupper Al-Faran som på det här sättet vill pressa den indiska regeringen att frige femton fängslade muslimska separatister. Kidnappningar av utländska turister har blivit ett sätt för Kashmirs gerillagrupper att dra omvärldens uppmärksamhet till det bortglömda inbördeskriget, som hittills kostat över 17.000 indiska människoliv sedan konflikten intensifierades på 1980-talet. 1991 kidnappades bl a två svenska ingenjörer som hölls gisslan en tid men lyckades undkomma oskadda. Sedan dess har årligen en handfull turister kidnappats, främst engelsmän och amerikaner, som släppts efter några månaders fångenskap. Hans Öströ är den första turist som avrättats. De större gerillagrupperna, däribland JKLF, har i det här fallet tagit avstånd från al-Farans blodiga metoder.

Indiens premiärminister **Narasimha Rao** har nu lovat Indiens muslimer att han inte tänker avskaffa de rättigheter som muslimer har nytjat genom den speciella islamska civilrätt som länge funnits i Indien. Hindunationalister med Bharatiya Janata Party i spetsen har lanserat en kampanj för att en enhetlig civilrättslag ska gälla alla indier, hinduer så väl som muslimer. Men nu har Rao genom detta uttalande under Indiens 48-årsjubileum över självständigheten poängterat att hans regering inte planerar införa en gemensam lag – åtminstone inte inom en nära framtid. Enligt den muslimska lagen är män tillåtna att gifta sig max fyra gånger. De kan också få en

Muslimers rättigheter skall kvarstå

Indiens premiärminister **Narasimha Rao** har nu lovat Indiens muslimer att han inte tänker avskaffa de rättigheter som muslimer har nytjat genom den speciella islamska civilrätt som länge funnits i Indien. Hindunationalister med Bharatiya Janata Party i spetsen har lanserat en kampanj för att en enhetlig civilrättslag ska gälla alla indier, hinduer så väl som muslimer. Men nu har Rao genom detta uttalande under Indiens 48-årsjubileum över självständigheten poängterat att hans regering inte planerar införa en gemensam lag – åtminstone inte inom en nära framtid. Enligt den muslimska lagen är män tillåtna att gifta sig max fyra gånger. De kan också få en

snabb skilsmässa genom en religiöst grundad ceremoni. Hinduerna, däremot, måste tolerera de mycket tröga indiska rättsprocedurerna. Många hinduer har upprörts över flera fall där manliga hinduer på sista tiden konverterat till islam enkom för att få en snabb skilsmässa. Muslimerna har varit rasande över kampanjen för att deras muslimska rättigheter skulle dras tillbaka.

HIV-smittan ökar mest i Indien

Varje år ökar antalet HIV-positiva i världen med ett par miljoner fall. Den största ökningen sker i Indien. Av världens uppskattningsvis 22 miljoner HIV-positiva sägs 12 miljoner finnas i Afrika, där smittan en gång startade, medan länderna i Syd- och Sydostasien tycks ha den största ökningen – antalet smittade i den här regionen tros vara närmare 4 miljoner i dag. Men några exakta siffror har man inte, vilket innebär att situationen kan vara mycket värre än man tror.

– Den största ökningen sker i Indien, där det är svårt att komma ut med förebyggande information och där man har ett läkarsällskap som inte prioriterar aidsfrågorna, säger professor **Lars Olof Kallings**, generalsekreterare för internationella aidsfederationen i en intervju i Dagens Nyheter.

Afghanistan hotas nu av permanent delning

Efter tio år av sovjetisk ockupation och 3,5 år av blodigt inbördeskrig hotas nu det krigsförödda Afghanistan av en permanent delning.

Efter en dramatiska händelseutveckling då den fundamentalistiska studentrörelsen Taliban erövrade Herat och hela västra delen av landet – och drev **Ismail Khan** på flykt – går nu rykten om att president **Burhanuddin Rabbani** och hans försvarsminister **Ahmed Shah Massoud** planerar att dra sig tillbaka från huvudstaden Kabul till sina provinser i nordöst.

Det är uppgifter om en mycket omfattande försäljning av den inhemska valutan afganis till mycket låg kurs som utlöst ryktena om ett nära förestående maktskifte i landet.

Talibanerna, som nu kontrollerar mer än halva landet, och som försökte inta Kabul i början av augusti tros planera en ny framryckning mot staden, som dessutom an-

grips av krigsherren **Rashid Dostums** uzbek-milis och Hizbe Islamis styrkor ledda av före premiärministern **Gulbuddin Hekmatyar**.

Trots starka befästningar runt huvudstaden så anser många politiska bedömare att Rabbani inför utsikterna av dagliga missilbeskjutningar finner för gott att skrida till reträtt för att istället konsolidera sin ställning i nordöst som starkt domineras av tajikerna, den etniska minoritet som han tillhör.

Om så sker så är Afghanistan i praktiken delat. Talibanerna kontrollerar en stor del av pashtunområdena mot gränsen till Pakistan och provinserna i väst, uzbekmilisen styr över det så kallade norra territoriet och Rabbani eller snarare Massoud behåller ledarskapet över tajikerna.

De facto-delningen innebär dock inte varken ett slut på konflikterna eller en återuppbyggnad av ett land där mer än en mil-

jon dödats och 3,5 miljoner fortfarande lever i flyktingläger i grannländerna.

Ingen av härskarna tros ge upp sina ambitioner på att utöka sina områden och den eldfångde, maktlystne Hekmatyar kommer knappast heller att låta sig förvandlas till en obetydlig, lokal krigsherre.

Taliban-rörelsen, som dök upp från tomma intet för bara tio månader sen, hälsades fram till mars i fjol som ett slags frälsare och okorrumperad nydanare, har förlorat all sin goodwill och jämställs nu med de mujahedin-fraktioner som lagt hela Kabul i ruiner. Införandet av en mycket godtycklig och brutal islamsk "rättvisa" med amputationer, legaliserad blodshämnd och avrättningar i avskräckande syfte har avslöjat en religiös fanatism som står i bjärt kontrast till den traditionellt moderata formen av islam som tidigare varit förhärskande.

Bo Gunnarsson

Mordskandal skakar Kongresspartiet

I början av juli påträffades en förkolnad kvinnokropp i en tandoori-ugn i New Delhi. Med hjälp av DNA-test kunde hon identifieras som hustru till **Sushil Sharma**, ledare för Kongresspartiets ungdomsförbund. Sharma greps kort därpå i södra Indien, dit han flytt och rakat sitt huvud – i syfte att göra en pilgrimsfärd, påstod han själv. Motivet sägs vara att Sushil Sharma fått bekräftat att hustrun hade en älskare, varpå han sköt henne och försökte förstöra liket med hjälp av en vän i tandoori-ugnen på dennes restaurang.

BJP, det ledande oppositionspartiet, har fått ytterligare argument att tillgå i sin kampanj mot kongresspartiet, vars rykte blir allt sämre i takt med regelbundna korruptions- och kriminalskandalerna.

Khalistan Liberation Force återuppstår

Måndagen den 25 september exploderade två bomber i Delhis gamla stad. Bombarna som lagts ut i de livliga bazar-kvarteren kring Röda Fortet resulterade i att minst 46 personer skadades. Khalistan Liberation Force (KLF), den sikhiska separatistorganisationen, tog omedelbart på sig skulden för dådet och skälet anges vara att man ville protestera mot de övergrepp som indiska styrkor gör på sikher och muslimer i Punjab och i Delhi. KLF har legat lågt sedan 1993 då en lång och blodig regeringsaktion ledd av polischefen **K P Gill** ansågs ha satt punkt för organisationen och oroligheterna i Punjab.

NEPAL

Kommunisterna förlorade makten

Efter mindre än 10 månader vid makten förlorade den kommunistiska UML (United Marxist-Leninist)-regeringen en förtroendeomröstning i det nepalesiska parlamentet. Den 11 september lät därför kung **Birendra Nepali** Congress under ledning av **Sher Bahadur Deuba** bilda ny regering, med stöd från det högerinriktade **Rashtriya Prajatantra**

Tidningsläsare på en fiskmarknad utanför Calcutta.

FOTO. HELDUR NETOCNY/BAZAR

Party och det monarkistiska Nepal Sadbhavana Party. En ohelig allians vars enda gemensamma nämnare är motståndet mot UML:s ekonomiska politik, som anses ha varit populistisk och urholkat statsfinanserna.

Tibetanska flyktingar tvångsrepatrierade

Tvångsrepatrieringen av flyktingar fortsätter. I juli sändes åtminstone tio flyktingar tillbaka till Tibet efter att formellt har bett om skydd från den nepalesiska regeringen. USA, Australien och Förenta Nationerna har uttryckt sitt starka motstånd till detta och säger att detta kan föranleda förändringar i biståndsnyvån till Nepal.

Sedan den 23 april i år har 200 flyktingar fått återvända hem säger de officiella siffrorna. Den egentliga mängden kan vara så hög som 400. Fram till april så togs flyktingarna omhand i Kathmandu efter att ha kommit in i landet över Himalaya för att skickas vida-

re till Indien där asyl är garanterad. Cirka 2.500 flyktingar har hjälpts av Indien sedan 1990.

PAKISTAN

Bhutto avsatte tidigare allierad

På premiärminister **Benazir Bhuttos** begäran lät den 5 september president **Leghari** avsäta provinsen Punjab's chefsminister **Manzoor Wattoo**. Denne som tillhör en dissidentfraktion av Pakistan Muslim League, PML, var tidigare en allierad till Bhuttos PPP-regering, men har på senare tid kritiserats för korruption. Inom två månader måste en ny regering tillsättas i Punjab, och utgången där kan påverka även på det nationella planet, då Bhutto också där är beroende av PML-dissidenter.

I Karachi fortsätter de etniska våldsdåden i oförminskad skala. Hittills har i år över 1.300 människor mördats. Också i nordvästgränsprovinsen är det oroligt i stamdistrikten.

Narmada floden nära svämma över

Vattennivån i Narmadafloden är nu farligt hög. Den 25 juli registrerades att flodnivån ökat till 91 meter.

Nu arrangeras en *satyagraha*, en demonstration av civilt motstånd, i området tillsammans med de innevånare som vägrar att flytta. Tidigare i år har organisationen *Narmada Bachao Andolan* åter igen skrivit till Världsbanken i Washington D C för att försöka få den att inse konsekvenserna av dammbygget.

Den 5 maj skrev man i samband med den då färdiga projektrapporten över Sardar Sarovar. Efter att inte ha fått något svar eller någon indikation på att man mottagit brevet skrev man den 2 juni ytterligare ett brev.

En av de viktigaste punkterna i det senaste brevet är angående den fullvärdig utvärdering som Världsbanken planerar att utföra om några år. NBA frågar sig varför Världsbanken finner det intressant att göra en sådan studie om några år när man redan nu kan förutse att den kommer att peka på att många stora misstag har begåtts.

Man undrar varför Världsbanken inte gör en stor studie nu innan misstagen görs? Genom att tillgodose organisationens-, och människorna i områdets, önskan så menar man att banken möjligen kan lindra den syn på Världsbanken som omvärlden nu har fått. Det skulle, menar NBA, visa att Världsbanken åtminstone har en viss vilja att förbättra sitt anseende.

Om man som privatperson vill stödja organisationens arbete med att stoppa Narmada-projektet och speciellt med att hindra floden från att stiga ännu mera så ombeds man genast skicka ett fax på engelska till the Chief Minister of Maharashtra och be att han genast agerar för en förbättring.

Chefsministern heter **M M Joshi** och har fax nr 00991-022-363-1446 eller nr 00991-022-202-9214. **M M Joshi** har vid ett möte med NBA:s ledare i april i år lovat att agera för att hjälpa de stamfolk som bor i de 15 byar som nu löper den omedelbara risken att översvämmas. Hittills har han inte uppfyllt sitt löfte.

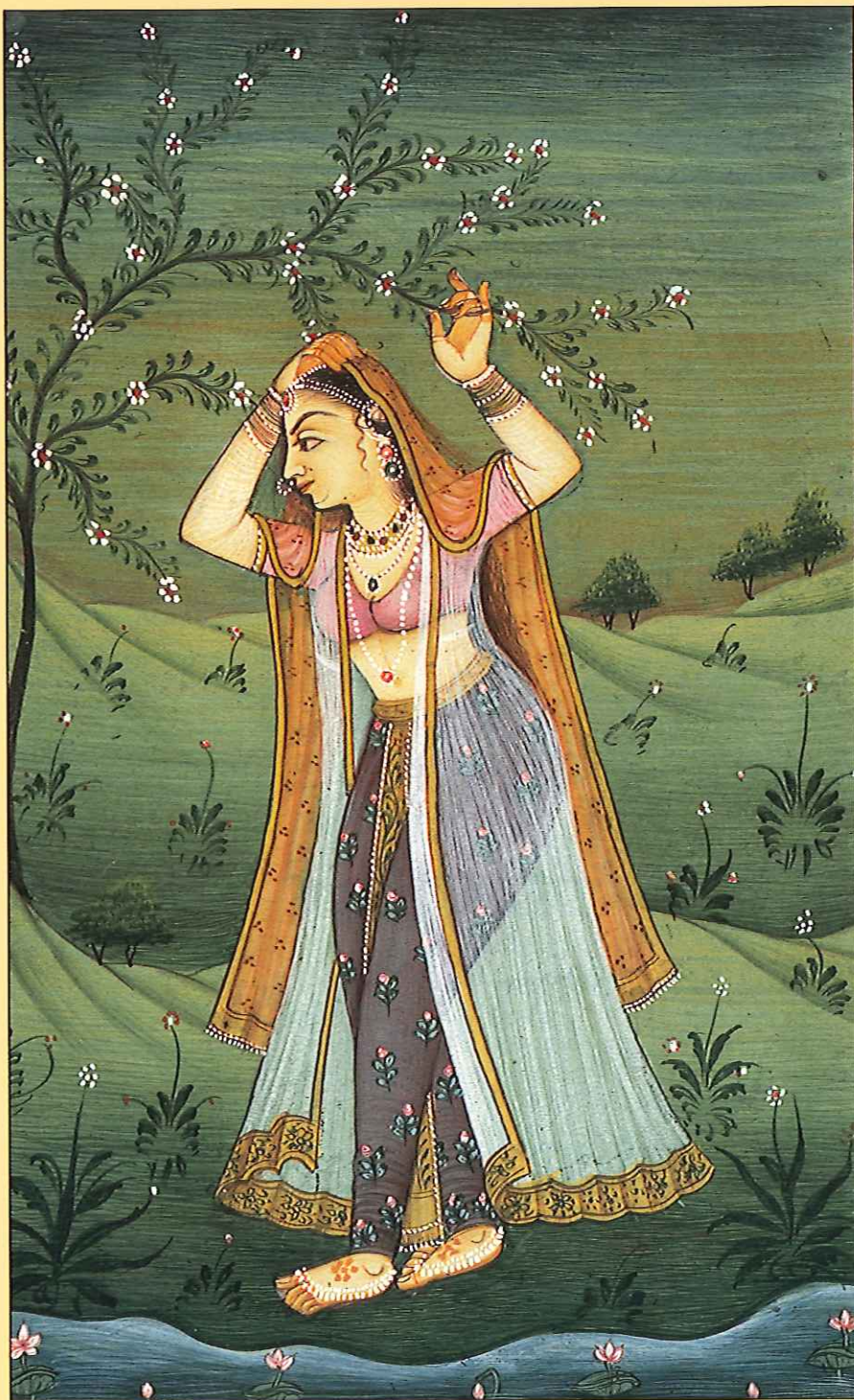
Avsändare:
SYDASIEN
Box 1142
221 05 LUND

POSTTIDNING
BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning återsänds försändelsen med nya adressen noterad på baksidan

Här kunde ditt namn stått förtryckt om du betalat årsavgift. Ett år (=4 nummer) kostar 140 kr i Sverige (Institutioner 175 kr). Övriga Norden 175 kr, övriga världen 240 kr.
Postgiro 79 54 96-9 SYDASIEN

Utgivningspostkontor
LULEÅ 1

*Även om natten är
becksvart
fördunklad av åsk-
moln som mullrar
går otrogna kvin-
nor längs vägar i
blixtsken
att söka sin kärlek
i älskarens famn*

Ur Ritusamhara
av Kalidasa

"Den indiska litteraturen rymmer mycket annat än mystik och poesi. Det finns gott om handböcker i medicin och astronomi, i matematik och grammatik, i konsten att älska och konsten att stjäla. Man får också minnas att Indien bebos av en mängd olika folkslag, varför det finns många skilda nationallitteraturer. Under den nyare tiden har in-

diska författare producerat lyrik, satirer, mytologiska och panegyriska dikter, romaner och noveller...", kan vi läsa i den femtio år gamla litteraturhandboken. Detta kan vi på redaktionen bara hålla med om, och därför har det här numret av SYDASIEN tillägnats de sydasiatiska ländernas roll i litteraturen.